

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**RAČUNOVODSKO OBRAVNAVANJE POSLOVNIH
ZDRUŽITEV IN PRIMER PRIPOJITVE**

Ljubljana, september 2006

METKA ERLAČ

IZJAVA

Študentka Metka Erlač izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof. dr. Slavke Kavčič, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

1 UVOD	1
2 POSLOVNE ZDRUŽITVE	2
2.1 OPREDELITEV POSLOVNIH ZDRUŽITEV	2
2.2 POSLOVNE ZDRUŽITVE PO MEDNARODNIH STANDARDIH RAČUNOVODSKEGA POROČANJA	4
2.3 POSLOVNE ZDRUŽITVE V SLOVENIJI	5
2.3.1 Poslovne združitve po SRS	5
2.3.2 Poslovne združitve po ZGD	5
2.3.2.1 Postopek pripojitve po ZGD	8
2.3.2.2 Postopek spojitve po ZGD	10
2.4 VRSTE ZDRUŽITEV	11
2.4.1 Vodoravna (horizontalna) združitev	11
2.4.2 Navpična (vertikalna) združitev	11
2.4.3 Konglomeratna združitev	12
2.4.4 Kongenerična združitev	12
2.5 RAZLOGI ZA ZDRUŽITVE	12
3 RAČUNOVODSKO OBRAVNAVANJE ZDRUŽITEV	16
3.1 RAČUNOVODSKO OBRAVNAVANJE ZDRUŽITEV PO MSRP	16
3.1.1 Določitev prevzemnika	17
3.1.2 Nabavna vrednost poslovne združitve	18
3.1.3 Razporeditev nabavne vrednosti poslovne združitve na pridobljena sredstva, prevzete obveznosti in pogojne obveznosti	20
3.1.3.1 Opredeljiva sredstva in dolgovi prevzetega podjetja	21
3.1.3.2 Neopredmetena dolgoročna sredstva prevzetega podjetja	22
3.1.3.3 Pogojne obveznosti prevzetega podjetja	23
3.1.3.4 Dobro ime	24
3.1.3.5 Presežek deleža prevzemnika v čisti pošteni vrednosti opredeljivih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti prevzetega podjetja glede na nabavno vrednost	27
3.1.4 Razkrivanje informacij o poslovni združitvi	27
3.2 RAČUNOVODSKO OBRAVNAVANJE ZDRUŽITEV PO SRS	28
4 PRIMER PRIPOJITVE	30
4.1 PREDSTAVITEV DRUŽB	30
4.2 KRATEK OPIS AKTIVNOSTI ZA IZVEDBO PRIPOJITVE	31
4.2.1 Pismo o nameri	31
4.2.2 Skrbni pregled	31
4.2.3 Pripojitveni elaborat o pravni in ekonomski upravičenosti pripojitve	32
4.2.4 Cenitev družb in predlogi menjalnega razmerja	33
4.2.5 Pripojitvena pogodba	35
4.3 RAČUNOVODSKO EVIDENTIRANJE PRIPOJITVE	35
4.3.1 Odpisi slabega imena in vpliv pripojitve na poslovni izid	37
4.3.2 Vpliv pripojitve na poslovni izid po MSRP 3	39
5 SKLEP	40
LITERATURA	42
VIRI	44

1 UVOD

Globalizacija, tehnološke spremembe, deregulacija, naraščajoče cene delnic, ekonomska rast, naraščajoča konkurenca in drugi dejavniki so povzročili, da se podjetja vedno pogosteje združujejo na različne načine. V svetu in pri nas lahko zasledimo naraščajoče število združitvev, in sicer kot odgovor na spremembe v okolju podjetij.

Podjetja upajo, da bodo z združitvijo dosegla uspeh in pozitivne sinergične učinke, ki jih samostojno ne bi mogla. Vendar pa bo večje možnosti za uspeh vsekakor imela združitev, pri kateri bodo dosežene sinergije na vseh pomembnih področjih: kadrovskem, tehnološkem, finančnem in drugih področjih. To pa pomeni, da je vsaka združitev kompleksen proces, kjer so potrebni številni postopki in analize pred združitvijo, med njo in tudi po njej.

Namen diplomskega dela je na osnovi literature, virov in konkretnega primera analizirati poslovna združevanja, predvsem z računovodskega vidika.

Diplomsko delo je sestavljeno iz treh temeljnih poglavij. V prvem poglavju se ukvarjam s pojmom poslovna združitev. Poslovne združitve opredeljujem po mednarodnih standardih računovodskega poročanja (MSRP). V ločenem podpoglavju obravnavam poslovne združitve v Sloveniji, kot jih opredeljujejo slovenski računovodski standardi (SRS) in Zakon o gospodarskih družbah (ZGD). V nadaljevanju prvega poglavja sem na kratko opisala glavne vrste združitvev glede na razlike v dejavnostih združenih podjetij in glede na razlike v stopnji produkcijske verige, na kateri se nahajata združeni podjetji. Najpomembnejši razlogi, zaradi katerih se podjetje odloči za poslovno združitev, so navedeni na koncu prvega poglavja.

V drugem poglavju sem se osredotočila na računovodski vidik poslovnih združitvev. Ker je prišlo v zadnjih letih do velikih sprememb na področju računovodenja poslovnih združitvev in ker so v Sloveniji z letošnjim letom začeli veljati prenovljeni SRS, ki so usklajeni z MSRP 2004, sem podrobneje pojasnila glavne zahteve MSRP 2004 v zvezi z računovodenjem združitvev. Pri tem sem se osredotočila na MSRP 3, ki obravnava poslovne združitve in MRS 36 ter MRS 38, ki podrobneje določajo, kako je treba posamezno poslovno združitev računovodsko obravnavati. V drugem podpoglavju sem pojasnila računovodsko obravnavanje poslovnih združitvev po prenovljenih SRS.

V tretjem, zadnjem poglavju sem obravnavala primer dejanske pripojitve družbe YY k družbi XX. V začetku tega poglavja sem sistematično opisala aktivnosti, ki so bile potrebne za izvedbo pripojitve. Izmed teh aktivnosti sta bili zelo pomembni cenitev družb in določitev menjalnega razmerja, ki ju nekoliko podrobneje opisujem. V zadnjem delu tretjega poglavja sem obravnavala računovodsko evidentiranje ob pripojitvi. Ker je pri obravnavani pripojitvi nastalo slabo ime, sem na koncu poglavja analizirala, kakšen je bil vpliv odpisov slabega imena na poslovni izid družbe XX in kakšen bi bil poslovni izid te družbe, če bi bila pripojitev obračunana v skladu z MSRP 2004.

2 POSLOVNE ZDRUŽITVE

2.1 OPREDELITEV POSLOVNIH ZDRUŽITEV

Če podjetje želi preživeti v dinamiki gospodarskega razvoja, mora postavljati cilje, usmerjene v rast in razvoj podjetja. Na ta način lahko izboljša svoj tržni položaj, dosega večjo varnost in okrepi svoj ugled ter poveča učinkovitost in uspešnost poslovanja. Rast podjetja se izraža preko rasti prodaje, rasti proizvodnje ali izvoza, pa tudi preko rasti prihodkov, dobička in kapitala. Poteka lahko na različne načine in v različnih smereh. Najpogostejša delitev načinov rasti podjetij je delitev na notranjo in zunanjo rast.

Podjetje dosega notranjo rast s povečevanjem obsega proizvodnje v okviru obstoječih zmogljivosti ali z investiranjem v izgradnjo novih proizvodnih zmogljivosti. Do zunanje rasti podjetja prihaja v procesu združevanja podjetij, ko iz dveh ali več podjetij nastane eno. S tem se ne povečuje gospodarske zmogljivosti v okviru narodnega gospodarstva, ampak nastane nova, večja gospodarska združba. Združitev je ekonomsko utemeljena, če nastanejo določeni sinergični učinki. To pomeni, da morajo združena podjetja dajati boljše gospodarske učinke, kot bi bila vsota gospodarskih učinkov podjetij, ki bi delovala samostojno. Z zunanjo rastjo podjetje praviloma doseže hitrejšo rast, kot bi jo z notranjo rastjo, vendar ob večjem tveganju in večjem obsegu potrebnih finančnih virov.

Pri obravnavanju združitve se v naši literaturi najpogosteje pojavljata pojma združitev in prevzem, v tuji literaturi pa se srečujemo z izrazi, kot so »take-over«, »merger«, »acquisition«, med katerimi je težko potegniti mejo in jih enolično opredeliti.

1) *Združitev*

Pravno pomeni združitev največkrat združitev dveh podjetij, s katero se sredstva in dolгови enega podjetja prenesejo na drugo podjetje in prvo podjetje preneha obstajati (pripojitev) ali pa se sredstva in dolгови podjetij prenesejo na novo podjetje in obe prvotni podjetji prenehata obstajati (spojitev). Praviloma so združitve družb urejene v statusnih korporacijskih zakonodajah (Odar, 2000, str. 22).

Poslovna združitev je združitev ločenih podjetij v gospodarsko celoto, pri čemer prevzemno podjetje pridobi kontrolo oziroma oblast nad čistim premoženjem in delovanjem drugega podjetja (opredelitev po MSRP). Pri tem gre lahko za pripojitev, spojitev ali prevzem, posledica katerega so konsolidirani računovodski izkazi.

Pojem »mergers« se v tuji literaturi najpogosteje uporablja za združitve, kot jih opredeljuje ZGD. Pomeni pravno-formalno združevanje podjetij, tako spojitve kot tudi pripojitve. V večini primerov se ta pojem nanaša na združitve, do katerih pride preko prijateljskih pogajanj in dogovorov med podjetji, ki se združujejo, pri tem pa se upoštevajo zakonske določbe.

Vendar pa je v praksi eno podjetje vedno močnejše in tako dominira pri tej transakciji (Weston, Siu, Johnson, 2001, str. 6).

2) *Prevzem*

Prevzem oziroma »take-over« praviloma označuje prenos nadzora nad podjetjem iz ene skupine delničarjev na drugo skupino (Ross, Westerfield, Jaffe, 1993, str. 828). Problematika prevzemov družb sodi predvsem v pravo vrednostnih papirjev. Po zakonu o prevzemih (Zakon o prevzemih, 1997) se prevzem družbe opredeljuje kot pridobitev deleža delnic določene delniške družbe (prevzete družbe), ki pridobitelju (prevzemniku) zagotavlja zadosten delež glasovalnih pravic (kontrolni delež), da lahko vpliva na njeno poslovanje in sprejetje odločitev na skupščini delničarjev. Prevzemnik je podjetje, ki prevzema oziroma kupuje drugo podjetje. Prevzemi temeljijo na uporabi moči prevzemnika nasproti ciljni družbi, kjer večinoma ni možnosti za pogajanja. Pri proučevanju tuje literature sem ugotovila, da večina avtorjev uporablja izraz »acquisition« v zvezi s pridobivanjem delnic delniških družb, izraz »take-over« pa za kapitalski prevzem podjetij s pridobitvijo večine delnic, ki zagotavljajo upravljalško kontrolo. Pogosto se oba izraza uporabljata kot sinonima.

Če primerjamo prevzem z združitvijo, lahko povzamemo, da prevzem ne ustvarja posledic na statusnopravnem področju, temveč le na področju povezanosti dveh družb in pravicah vodenja (Tekavc, Pučnik, 2002, str. 39). Izraz prevzem lahko povežemo z opredelitvijo poslovnih združitvev v MSRP 3, in sicer s prvo obliko združitve, pri kateri nastane razmerje med obvladujočim in odvisnim podjetjem. Po drugi strani pa je prevzem lahko način za izpeljavo združitve, saj je s pomočjo mehanizma prevzema mogoče zbrati zadostno količino upravljalških pravic, ki zagotavljajo takšno moč odločanja, da se lahko na skupščini izglasuje sklep o združitvi. Sistem ponudbe za prevzem (ponudba zamenjave delnic za delnice nove družbe) je eden od možnih načinov za izpeljavo postopka združitve (Tekavc, Pučnik, 2002, str. 39).

V diplomskem delu sem uporabljala izraza prevzem in združitev tako, kot sta uporabljena v MSRP, kjer je pri vseh poslovnih združitvah eno podjetje prevzemnik, ki pridobi kontrolo nad enim ali več podjetji (imenovana prevzeta podjetja), ne glede na to, ali prevzeta podjetja prenehajo obstajati kot samostojne pravne osebe ali tako še naprej obstajajo.

Poslovne združitve podrobno obravnavajo Mednarodni standardi računovodskega poročanja. MSRP in SRS razvrščajo poslovne združitve nekoliko drugače kot ZGD, zato sem v točki 2.2 razložila opredelitev in razvrstitev poslovnih združenj po MSRP, opredelitev poslovnih združitvev po ZGD pa sem obravnavala v ločenem poglavju.

2.2 POSLOVNE ZDRUŽITVE PO MEDNARODNIH STANDARDIH RAČUNOVODSKEGA POROČANJA

31. marca 2004 je Odbor za mednarodne računovodske standarde (International Accounting Standards Board, IASB) izdal nov Mednarodni standard računovodskega poročanja (International Financial Reporting Standard) MSRP 3 – *Poslovne združitve* (Business Combinations), ki je vnesel nova pravila v računovodenje združitvev podjetij. Namen tega MSRP je določiti računovodsko poročanje podjetja, če je to vključeno v poslovno združitev.

Po MSRP 3 (Mednarodni standardi računovodskega poročanja, 2004) je poslovna združitev združevanje ločenih podjetij ali poslovnih subjektov v eno poročajoče podjetje. Rezultat skoraj vseh poslovnih združitvev je, da podjetje prevzemnik pridobi kontrolo nad enim ali več prevzetimi podjetji. Pomembno je, da so podjetja, ki jih od združitve naprej neko podjetje obvladuje, poslovni subjekti, saj sicer ne gre za poslovno združitev.

Poslovna združitev ima lahko različen ustroj zaradi pravnih, davčnih ali drugih razlogov. Podjetje prevzemnik lahko kupi kapital drugega podjetja, vsa ali del čistih sredstev drugega podjetja ali prevzame njegove dolgove. To lahko stori z izdajo kapitalskih instrumentov, s prenosom denarnih sredstev, njihovih ustreznikov ali drugih sredstev in s kombinacijo naštetega. Posel se lahko opravi med delničarji podjetij, ki se združujejo, ali med podjetjem in delničarji drugega podjetja. Poslovna združitev lahko vključuje ustanovitev novega podjetja, ki obvladuje združena podjetja, prenos čistega premoženja združenih podjetij ali reorganizacijo podjetij, ki se združujejo.

MSRP 3 vključuje med poslovne združitve:

- poslovne združitve, ki povzročijo razmerje med obvladujočim in odvisnim podjetjem, v katerem je prevzemnik obvladujoče podjetje in prevzeti odvisno podjetje¹; v tem primeru prevzemnik uporablja MSRP 3 v skupinskih računovodskih izkazih, tako da svoj delež v prevzetem podjetju vključi v svoje ločene računovodske izkaze kot naložbo v odvisno podjetje ter pri tem upošteva tudi MRS 27 – *Skupinski in ločeni računovodski izkazi*;
- poslovne združitve, ki namesto nakupa kapitala drugega podjetja vključujejo nakup čistih sredstev, vključno z dobrim imenom, in ne povzročijo razmerja med obvladujočim in odvisnim podjetjem.

Po MSRP morajo podjetja uporabiti MSRP 3 pri obravnavanju vseh poslovnih združitvev, izjema so le poslovne združitve:

- pri katerih se ločena podjetja ali poslovni subjekti združijo, da bi sodelovali pri skupnih podvigih;

¹ Obvladujoče podjetje je podjetje, ki ima eno ali več odvisnih podjetij. Odvisno podjetje pa je podjetje, vključno z zasebnim podjetjem (kot je partnerstvo), ki ga obvladuje drugo podjetje (imenovano obvladujoče). Obvladovanje je zmožnost odločanja o finančnih in poslovnih usmeritvah enote ali podjetja za pridobivanje koristi iz njenega ali njegovega delovanja.

- ki vključujejo podjetja ali poslovne subjekte pod skupnim upravljanjem;
- ki vključujejo dve ali več vzajemnih podjetij;
- pri katerih ločena podjetja ali poslovni subjekti sodelujejo z ustanovitvijo poročajočega podjetja izključno na podlagi pogodbe, ne da bi pridobili delež v lastništvu.

2.3 POSLOVNE ZDRUŽITVE V SLOVENIJI

2.3.1 Poslovne združitev po SRS

V deseti točki uvoda v SRS 2006 (Slovenski računovodski standardi, 2006) so na kratko obravnavane poslovne združitev. Poslovna združitev je po SRS združitev posameznih podjetij (poslovnih subjektov) v eno poročajoče podjetje. Posel se lahko opravi med delničarji podjetij, ki se združujejo, ali med podjetjem in delničarji drugega podjetja. Enako kot po MSRP 3 je lahko tudi po SRS posledica poslovne združitev razmerje med obvladujočim in odvisnim podjetjem ali pa poslovna združitev namesto nakupa kapitala drugega podjetja vključuje nakup vseh ali dela čistih sredstev, vključno z dobrim imenom.

2.3.2 Poslovne združitev po ZGD

V Sloveniji predstavlja glavno pravno podlago za združitev Zakon o gospodarskih družbah (Zakon o gospodarskih družbah, 2006). Združitev podjetij v Sloveniji urejajo člani od 580 do 622 drugega poglavja šestega dela ZGD. Zakon podrobneje ureja le pravno ureditev združitev delniških družb, vendar pa velja splošno pravilo, da se lahko vsaka družba pripoji drugi družbi, pri tem pa se smiselno uporabljajo določbe tega zakona o združitvi delniških družb, če ni v zakonu drugače določeno. Po ZGD je združitev ena izmed oblik statusnega preoblikovanja družb, saj pri združitvi prihaja do prenehanja družb kot pravnih oseb, njihovo premoženje pa se prenese na drugo družbo.

ZGD loči dve obliki združitev:

- pripojitev in
- spojitev.

To pomeni, da se lahko dve ali več delniških družb združi bodisi s pripojitvijo bodisi s spojitvijo. Združitev se opravi s prenosom premoženja na drugo, že obstoječo družbo ali pa z ustanovitvijo nove družbe, na katero se prenese premoženje.

Pripojitev se opravi s prenosom celotnega premoženja (sredstev in obveznosti) ene ali več delniških družb (prevzeta družba) na drugo delniško družbo (prevzemna družba) v zamenjavo za zagotovitev delnic prevzemne družbe. Kadar razmerje, v katerem se zamenjajo delnice prevzete družbe za delnice prevzemne družbe, ni enako ena ali več delnic prevzemne družbe

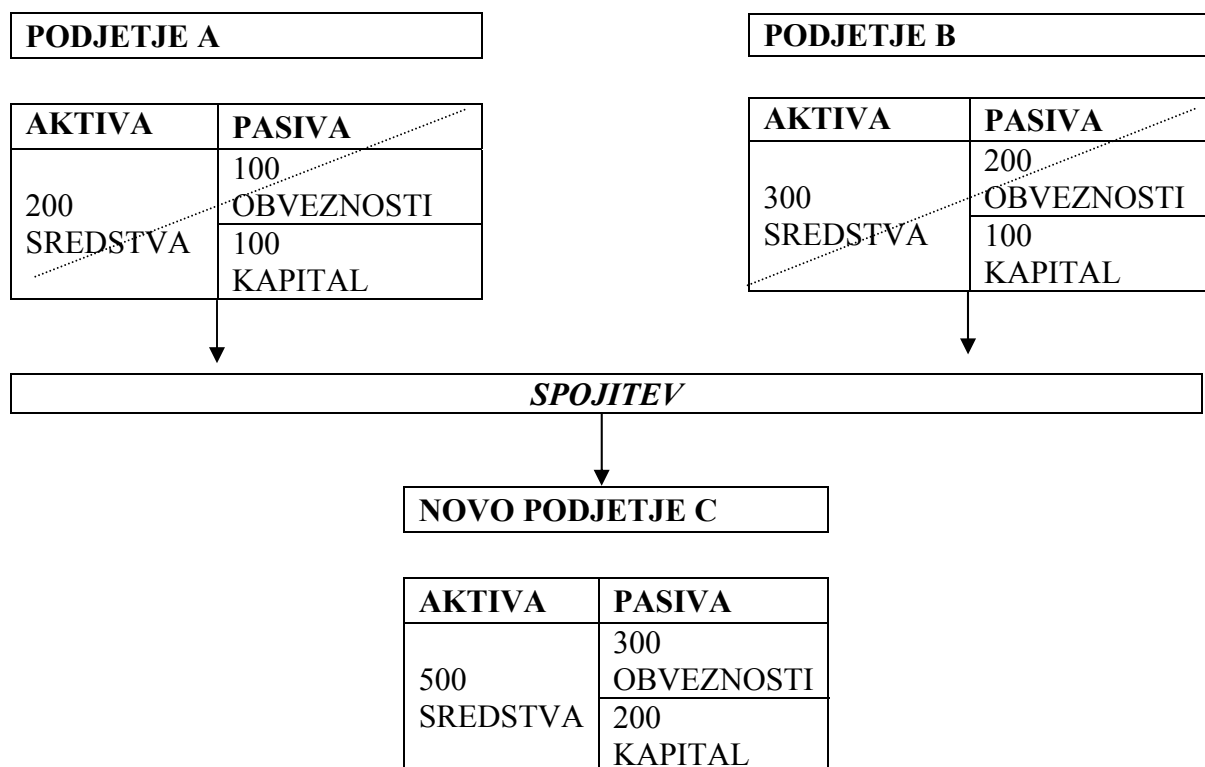
za eno delnico prevzete družbe, se lahko delničarjem prevzete družbe zagotovi denarno doplačilo. Pripojitev se opravi s sklenitvijo pogodbe na podlagi vnaprejšnje odločitve skupščin družb, ki se združujejo. ZGD podrobno določa, katere sestavine mora vsebovati pogodba o pripojitvi. Te obravnavam v nadaljevanju diplomskega dela.

Če se združujeta različno veliki podjetji, se ponavadi tisto, ki je po ekonomski moči manjše, pripoji k večjemu. Poznamo pa tudi povratne pripojitve, kjer preživi le prevzeto podjetje, vendar so te manj pogoste. V tem primeru se prevzemno podjetje zaradi zahtevnih prenosov določenih pravic ali pogodb raje odloči, da bo preneslo svoje premoženje in obveznosti na prevzeto družbo.

V primeru spojitve se več delniških družb (prevzete družbe) združi in nastane nova delniška družba (prevzemna družba). Na novo ustanovljeno delniško družbo se potem prenese celotno premoženje (sredstva in obveznosti) družb, ki se spajajo, v zamenjavo za zagotovitev delnic nove delniške družbe. Tako delničarji družb, ki so se spojile, postanejo z vpisom te nove družbe v register njeni delničarji.

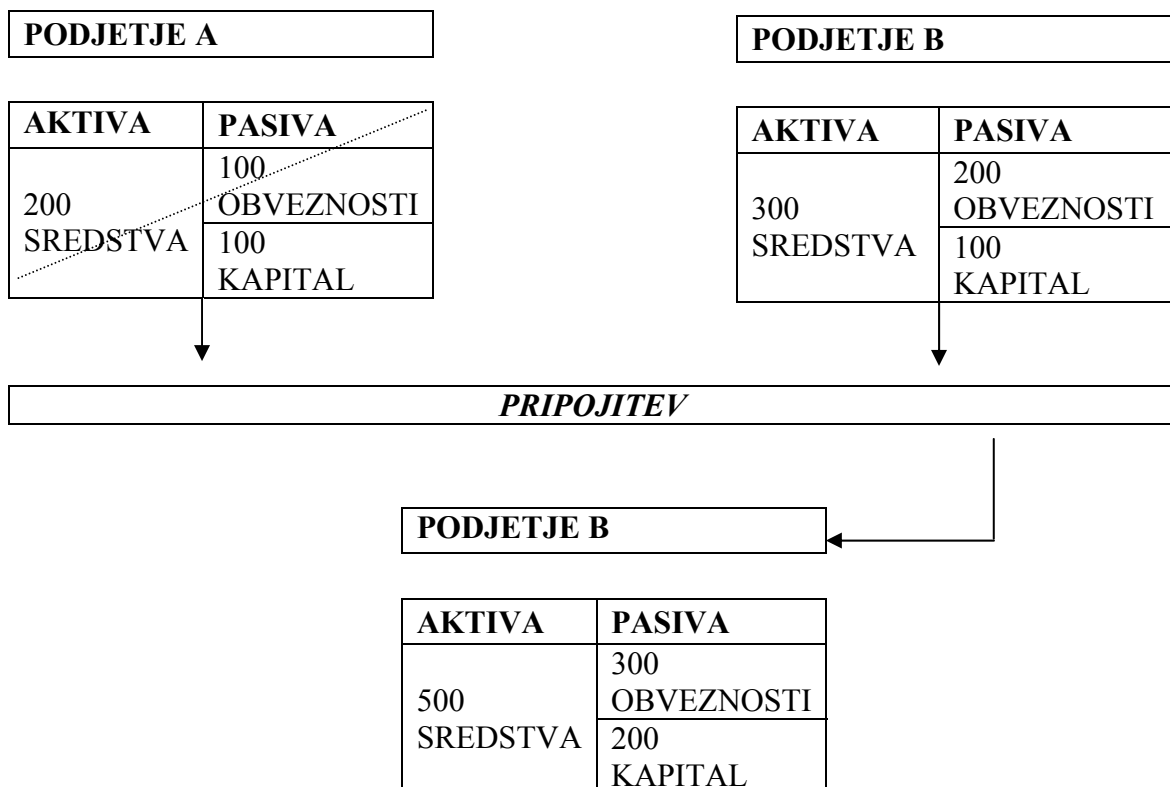
V sliki 1 in 2 sta prikazani spojitev dveh podjetij v novo podjetje in pripojitev enega podjetja k drugemu podjetju.

Slika 1: Spojitev podjetij A in B v novo podjetje C

Vir: Bertancel, 2005, str. 81.

Slika 2: Pripojitev podjetja A k podjetju B

Vir: Bertancel, 2005, str. 82.

Razlika med pripojitvijo in spojitvijo je torej ta, da pri pripojitvi preneha kot pravna oseba samo družba, ki se pripaja, pri spojitvi pa prenehajo kot pravne osebe vse družbe, ki se združujejo v novo nastalo družbo. Prevzete družbe z združitvijo prenehajo obstajati, ne da bi bila prej opravljena njihova likvidacija, delničarjem prevzetih družb pa se zagotovijo delnice prevzemne družbe.

Če primerjamo opredelitev poslovnih združitvev po MSRP in ZGD, ugotovimo, da ZGD opredeljuje poslovne združitve ožje kot MSRP. Zakonsko so združitve opredeljene pravno; to so tiste, ki so vpisane v sodnem registru. Poslovna združitve po MSRP pa lahko vodi tudi do pravne združitve, kot jo pozna ZGD, ni pa nujno (Odar, 2000, str. 39). To pomeni, da lahko prevzeto podjetje po MSRP po združitvi še naprej posluje kot samostojno podjetje ali pa se združi s prevzemnim podjetjem tako, da z dnem združitve preneha obstajati kot pravna oseba (po ZGD je možen samo ta način združitve). MSRP pod pojem združitve uvrščajo tudi takšne združitve, pri katerih pride do razmerja med obvladujočim in odvisnim podjetjem in pri katerih lahko prevzemnik pridobi le delež v prevzetem podjetju, ki mu omogoča obvladovanje tega podjetja. Te oblike združitvev ZGD prav tako ne pozna, saj se po ZGD na prevzemno oziroma novo ustanovljeno podjetje prenese celotno premoženje (vsa sredstva in vsi dolgovi) prevzetega podjetja, ki z združitvijo preneha obstajati.

2.3.2.1 Postopek pripojitve po ZGD

ZGD podrobno določa, katere postopke je obvezno opraviti, preden je pripojitev izvedena. Ta se na koncu vpiše v sodni register.

1) Pogodba o pripojitvi

Pripojitev se opravi s sklenitvijo pogodbe na podlagi določitve skupščin družb, ki se združujejo. Sklep skupščine o soglasju za pripojitev je veljavno sprejet, ko zanj glasuje najmanj tri četrtine pri sklepanju zastopanega kapitala. Vsebina pogodbe o pripojitvi je zakonsko predpisana, sklenjena pa mora biti v obliki notarskega zapisa. Vsebovati mora:

- firmo in sedež vsake družbe, ki je udeležena pri pripojitvi;
- dogovor o prenosu celotnega premoženja prevzete družbe na prevzemno družbo s pravnimi posledicami;
- razmerje, v katerem se zamenjajo delnice prevzete družbe za delnice prevzemne družbe (menjalno razmerje);
- višino denarnega doplačila (če razmerje, po katerem se zamenjajo delnice prevzete družbe za delnice prevzemne družbe, ni enako ena ali več delnic prevzemne družbe za eno delnico prevzete družbe), ki mora biti izraženo v denarnem znesku na celotno delnico prevzete družbe in z navedbo, da bo denarno doplačilo zagotovila prevzemna družba, oziroma z navedbo firme in sedeža ali imena in priimka druge osebe, ki bo zagotovila denarno doplačilo;
- natančen opis postopkov v zvezi s prenosom delnic prevzemne družbe in plačilom denarnega doplačila ali navedbo razlogov, zaradi katerih prevzemna družba delnic ne bo zagotovila;
- dan, od katerega dalje so delnice prevzemne družbe, ki jih bo ta zagotovila zaradi pripojitve, udeležene pri dobičku prevzemne družbe;
- dan, od katerega dalje se šteje, da so dejanja prevzete družbe opravljena za račun prevzemne družbe (dan obračuna pripojitve);
- ukrepe za uresničitev pravic imetnikov posebnih pravic;
- vse posebne ugodnosti, ki bodo zagotovljene članom uprav, nadzornih svetov družb, ki so udeležene pri pripojitvi, ali pripojitvenim revizorjem;
- višino ponujene denarne odpravnine (iz drugega odstavka 600. člena ZGD) in navedbo, da bo odpravnino zagotovila prevzemna družba, oziroma z navedbo firme in sedeža ali imena in priimka druge osebe, ki bo zagotovila denarno odpravnino, in izjavo te osebe v obliki notarskega zapisa.

2) Poročilo o pripojitvi

Uprave družb, ki se združujejo, morajo sestaviti pisno poročilo o pripojitvi. V tem poročilu se pojasnijo in pravno ter ekonomsko utemeljijo:

- razlogi za pripojitev in predvidene posledice pripojitve;

- vsebina pogodbe o pripojitvi in še zlasti menjalno razmerje delnic in višina morebitnih denarnih doplačil ter ukrepi za uresničitev pravic imetnikov posebnih pravic.

Poročilo mora prav tako vsebovati merila, na podlagi katerih je bilo ovrednoteno premoženje in nato izračunano menjalno razmerje. V poročilu je treba opozoriti tudi na morebitne težave, ki so nastale pri ocenjevanju vrednosti pripojenih družb, in kakšne so posledice teh težav na določitev menjalnega razmerja in drugih pravic.

3) Določitev menjalnega razmerja

Z ekonomskega vidika je najpomembnejše vprašanje pri pripojitvi določitev menjalnega razmerja delnic. To izraža število delnic prevzemne družbe, ki jih bodo dobili delničarji prevzete družbe za vsako delnico prevzete družbe, s katerimi so razpolagali pred pripojitvijo. Najprej se iz vrednosti celotnega kapitala obeh družb izračuna vrednost ene delnice. Nato se med seboj primerjajo vrednosti delnic obeh družb in na osnovi te primerjave se določi menjalno razmerje. Z menjalnim razmerjem se na novo uredijo razmerja med delničarji obeh družb. ZGD določa, da ima vsak delničar prevzete družbe pravico do denarnega nadomestila, če menjalno razmerje oziroma morebitna denarna doplačila niso primerno nadomestilo za delnice prevzete družbe.

4) Revizija pripojitve

Ena temeljnih podlag za odločanje delničarjev na skupščinah obeh družb, ki se pripajata, je revizijsko poročilo o pripojitvi. Zato mora pogodbo o pripojitvi za vsako družbo, ki je udeležena pri pripojitvi, pregledati eden ali več pripojitvenih revizorjev. Revizorje imenuje uprava vsake izmed družb, ki se združujejo. Poročilo revizorja mora vsebovati mnenje revizorja o ustreznosti zagotovitve delnic prevzemne družbe po menjalnem razmerju, predlaganem v pogodbi o pripojitvi, in o tem ali je višina morebitnih denarnih doplačil primerno nadomestilo za delnice prevzete družbe. V poročilu mora revizor zlasti pregledati in podati mnenje o metodah, s katerimi je bilo določeno menjalno razmerje, in razloge, zaradi katerih je uporaba teh metod primerna. Če je bilo za določitev menjalnega razmerja uporabljenih več metod, mora pregledati vrednosti, ki so bile ugotovljene pri uporabi vsake od teh metod, in o tem podati mnenje.

5) Povečanje osnovnega kapitala

Razmerja med delničarji oziroma lastniki so določena z razmerji v osnovnem kapitalu družbe, zato je pomembno, kakšno je to razmerje po pripojitvi. Po ZGD obstajata dve različici povečanja osnovnega kapitala po pripojitvi.

Po prvi različici se osnovni kapital prevzemne družbe poveča za tisti del kapitala prevzete družbe, za katerega se izdajo nove delnice in se razdelijo delničarjem prevzete družbe. Povečanje osnovnega kapitala je v tem primeru odvisno od velikosti celotnega kapitala

prevzemne družbe, velikosti njenega osnovnega kapitala, velikosti celotnega kapitala prevzete družbe ter dogovorjenega menjalnega razmerja. Tako se lahko osnovni kapital v tem primeru poveča za znesek osnovnega kapitala prevzete družbe, lahko pa se poveča tudi za več ali za manj, odvisno od določenega menjalnega razmerja (Odar, 2000, str. 29).

Po drugi različici pa se osnovni kapital prevzemne družbe ne poveča. V takem primeru se morajo za celotni kapital prevzete družbe povečati druge sestavine kapitala (npr. rezerve). Ta rešitev je prijaznejša, saj ni treba povečati osnovnega kapitala. V nekaterih primerih pa povečanje osnovnega kapitala po pripojitvi sploh ni mogoče. Prevzemna družba tako ne sme povečati osnovnega kapitala, dokler ima v lasti delnice prevzete družbe ali če ima prevzeta družba v posesti lastne delnice (Odar, 2000, str. 30).

Delničarjem prevzete družbe je treba zagotoviti nadomestilo za njihove delnice. V primeru, da se osnovni kapital ne poveča, so to lahko le delnice prevzemne družbe (njene lastne delnice), denarno ali kakšno drugo nadomestilo. Poplačilo delničarjem v denarju ali s kako drugo vrsto nadomestila pa pomeni odliv denarja iz prevzemne družbe oziroma zmanjšanje sredstev in njihovo nadomestitev z drugimi sredstvi (s čisto vrednostjo premoženja prevzete družbe). Tako izplačilo pomeni odtok sredstev in zato posredno osiromašenje prevzemne družbe (Odar, 2000, str. 30).

6) Vpis pripojitve

Vsako pripojitev je po določilih ZGD treba vpisati v sodni register, po tem ko so uprave družb, ki se pripajajo, vložile predlog za vpis pripojitve pri registrskem sodišču po sedežu prevzemne družbe. Na dan vpisa v sodni register preide vse premoženje prevzetih družb, skupaj z njihovimi obveznostmi, na prevzemno družbo, sredstva prevzete družbe pa morajo biti tudi knjigovodsko vključena v aktivo prevzemne družbe. S tem dnem prevzete družbe prenehajo obstajati kot pravne osebe, delničarji prevzetih družb pa postanejo delničarji prevzemne družbe. Na tem mestu je treba omeniti še 68. člen ZGD, ki določa, da mora prevzeta družba pripraviti zaključno poročilo (računovodske izkaze) po stanju na dan obračuna pripojitve, in sicer največ devet mesecev pred vložitvijo predloga za vpis pripojitve v register. V tem členu zakon določa tudi, da se morajo sredstva in obveznosti do virov sredstev, ki s pripojitvijo preidejo na prevzemno družbo, ovrednotiti v skladu s slovenskimi računovodskimi standardi ali mednarodnimi standardi računovodskega poročanja.

2.3.2.2 Postopek spojitve po ZGD

ZGD določa, da se za spojitve delniških družb smiselno uporabljajo določbe tega zakona o pripojitvi, pri čemer novoustanovljena družba velja za prevzemno. Do spojitve lahko pride le, če je vsaka od družb, ki se spajajo, vpisana v registru najmanj dve leti. Z vpisom v register prenehajo obstajati družbe, ki so se spojile, delničarji teh družb pa postanejo delničarji novoustanovljene družbe.

2.4 VRSTE ZDRUŽITEV

Z ekonomskega vidika lahko združitve razdelimo na štiri vrste (Brigham, Gapenski, 1997, str. 1080): vodoravne (horizontalne), navpične (vertikalne), kongenerične² in konglomeratne. Ekonomisti razvrščajo združitve glede na razlike v dejavnostih združenih podjetij ali glede na razlike v stopnji produkcijske verige, na kateri se nahajata združeni podjetji.

2.4.1 Vodoravna (horizontalna) združitev

Vodoravna združitev predstavlja združitev dveh podjetij iz iste panoge, ki proizvajata ali prodajata iste ali podobne proizvode oziroma storitve. Možne koristi takšne združitve so v izkoriščanju ekonomij obsega, zniževanju stroškov, povečanju konkurenčne prednosti, povečanju tržnega deleža in tržne moči podjetja. Podjetji tako združita svoje zmogljivosti za nastop na trgu, namesto da bi si konkurirali z zniževanjem cen. Zaradi negativnih učinkov na konkurenco in možnega nastanka monopolov takšen način združitve večina držav omejuje s protimonopolno zakonodajo.

2.4.2 Navpična (vertikalna) združitev

Navpične združitve se pojavljajo med podjetji, ki se nahajajo v različnih fazah produkcijske verige kot na primer pri podjetjih v farmacevtski panogi, kjer se lahko združita podjetje, ki raziskuje in razvija nova zdravila, in podjetje, ki zdravila proizvaja (Weston, Siu, Johnson, 2001, str. 7). Primer navpične združitve je tudi združitev dveh podjetij, ki sta v medsebojnem odnosu prodajalec – kupec. Takšna združitev je lahko »združitev nazaj« (v tem primeru se podjetje združi s svojim dobaviteljem) ali »združitev naprej« (ko se podjetje združi z enim od svojih kupcev).

Do navpičnih združitvev praviloma prihaja v razmerah, ko trg ne deluje pravilno zaradi pomanjkanja zmogljivosti, zahtevnosti proizvoda ali zaradi nadzora nad proizvodnimi specifikacijami vmesnih proizvodov.

Podjetja se navpično združujejo zaradi različnih razlogov: zmanjšanja stroškov transporta, transakcijskih stroškov, stroškov komuniciranja, stroškov reklamiranja, učinkovitejšega planiranja proizvodnje, zaradi boljšega pretoka informacij znotraj podjetja, lažjega dostopa do polproizvodov in boljšega nadzora nad njihovo kvaliteto ter zmanjšanja proizvodnih stroškov. Navpična povezava omogoča združenim podjetjem nemoten dotok surovin in s tem večjo varnost, hkrati pa ostala podjetja na trgu spravlja v odvisen in podrejen položaj.

² »Kongeneričen« pomeni povezan po vrsti ali aktivnosti (Brigham, Gapenski, 1997, str. 1080).

S takim načinom združitve podjetij se povečujejo ovire za vstop novih konkurentov, zato so te regulirane z zakonodajo.

2.4.3 Konglomeratna združitev

Do konglomeratne združitve pride, ko se združujeta podjetji, ki nista konkurenčni in nista v odnosu prodajalec – kupec, torej med njima ni nikakršne povezave ter poslujeta v različnih, nepovezanih panogah. Takšna združitev omogoča diverzifikacijo in nepovezane denarne tokove, kar povečuje stabilnost donosov podjetja in omogoča nižje stroške virov financiranja. Najpogosteje navajani razlogi konglomeratnih združitve so tudi zmanjšanje poslovnih tveganj, ki izhajajo iz ene same prevladujoče dejavnosti, širjenje v nove, donosnejše panoge in izkoriščanje učinkov skupnega poslovanja (Lahovnik, 1998, str. 16).

2.4.4 Kongenerična združitev

Kongenerična združitev je združitev podjetij sorodnih dejavnosti, ki niso proizvajalci istih proizvodov (horizontalna združitev) in niso povezani skozi odnos prodajalec – kupec (vertikalna združitev). Podjetji, ki se združujeta, sta povezani preko osnovne tehnologije, proizvodnih procesov ali trgov. Takšna združitev pomeni razširitev z osnovnega področja delovanja na sosednja področja in omogoča razširitev asortimana izdelkov.

2.5 RAZLOGI ZA ZDRUŽITVE

Obstaja ogromno razlogov za združitve podjetij, ki pa so odvisni od vsakega posameznega konkretnega primera. Skupna vsem razlogom sta rast podjetja in maksimiziranje koristi, ki naj bi jih imela podjetja od združevanja. Nekateri avtorji jih razvrščajo v različne teorije oziroma hipoteze, vendar me na tem mestu zanimajo le najpogosteje navajani razlogi za združitve (Brigham, Gapenski, 1997, str. 1076-1080; Weston, Siu, Johnson, 2001, str. 153-155; Gaughan, 1999, str. 116-117).

1) Rast

Gaughan (1999, str. 116) med motivi za združitve na prvem mestu izpostavlja rast. Podjetja, ki želijo povečati obseg svojega poslovanja, se lahko odločajo med zunanjo in notranjo rastjo. Notranja rast je postopnejša, za kar je potrebnega več časa, medtem ko je zunanja rast skozi združitve veliko hitrejša.

Podjetja so prisiljena izbrati zunanjo rast, če se pojavijo priložnosti, ki so lahko prisotne le krajši čas in na katere se je treba nemudoma odzvati, notranja rast pa je za ustrezen odziv prepočasna. Če se podjetja prepočasi odzivajo, jih lahko prehitijo konkurenčna podjetja in s tem pridobijo večji tržni delež. V tem primeru je lahko rešitev povezava s podjetjem, ki že

razpolaga s potrebnimi zmogljivostmi, kot so potrebna znanja, proizvodne zmogljivosti, potrebna tehnologija, ustrezen management in podobno (Gaughan, 1999, str. 116, 117).

Združitve so lahko prava strategija za širitev podjetij na druga geografska področja predvsem pri mednarodnih širitvah, pri čemer se podjetja soočajo z drugačno kulturo, jezikom, pravno ureditvijo in drugimi značilnostmi novega trga. V tem primeru je združitev z drugim podjetjem manj tvegana kot širitev preko notranje rasti in razvoja (Gaughan, 1999, str. 117).

2) Sinergije

Eden najpomembnejših motivov vseh združitvev je povečati vrednost združenih podjetij, pri čemer je vrednost podjetja po združitvi (V_{AB}) višja od seštevka vrednosti posameznih podjetij pred združitvijo ($V_A + V_B$). Sinergijo opredelimo kot razliko med navedenima vrednostima, pri čemer bodo delničarji prevzemnega podjetja pridobili, če bo sinergija zaradi združitve večja kot premija, plačana za prevzeto podjetje (Ross, Westerfield, Jaffe, 2002, str. 847).

$$\text{SINERGIJA} = V_{AB} - (V_A + V_B)$$

Preprosteje lahko sinergijo izrazimo kot fenomen, ki ustreza izrazu $2 + 2 = 5$. V primeru združitve ta izraz pomeni sposobnost združenega podjetja dosežati večjo dobičkonosnost, kot bi jo lahko v seštevku posamezna ločena podjetja (Gaughan, 1999, str. 117).

Sinergijski učinki lahko izvirajo iz različnih virov.

- *Operativne sinergije* so posledica ekonomije obsega, ki nastaja po združitvi na področju managementa, marketinga, proizvodnje ali distribucije. Te sinergije nastajajo tudi na področju raziskovalno-razvojne dejavnosti, na kadrovskega področju in kot posledica zmanjšanja poslovnega tveganja pri združenih podjetjih.
- *Finančne sinergije* predstavljajo nižje stroške internega financiranja v primerjavi z eksternim financiranjem. V primeru, ko ima eno podjetje visoke denarne tokove in majhne možnosti za investicije, drugo podjetje pa veliko možnosti za investicije, vendar pa nima potrebnih denarnih tokov, se z združitvijo teh dveh podjetij dosežejo nižji stroški nalaganja presežnih finančnih sredstev, znižanje tveganja in izboljšanje prerazporeditve kapitala (Weston, Siu, Johnson, 2001, str. 153).
- *Razlike v učinkovitosti managerskih skupin* izhajajo iz dejstva, da je management enega podjetja učinkovitejši. Z združitvijo naj bi prišlo do dviga učinkovitosti na raven boljšega podjetja, to je podjetja, katerega management je učinkovitejši, zato so sredstva podjetij po združitvi produktivneje uporabljena.
- *Povečana tržna moč* nastane pri prevzemu podjetja, ki je že prej obvladovalo trg. Do povečane tržne moči pride zaradi zmanjšanja konkurence in večje koncentracije na trgu, kar lahko vodi do monopolnih učinkov.

3) Doseganje davčnih učinkov

Davčni razlogi so pomemben faktor pri odločanju za združitev, vendar so v prvi vrsti odvisni od davčne zakonodaje oziroma od drugih možnosti za zniževanje davčne osnove.

Če na primer podjetje z visokim dobičkom plačuje visoke davke (podjetje se nahaja v najvišjem davčnem razredu), prevzame podjetje, ki posluje z velikimi izgubami, lahko te izgube odbije od dobička pred obdavčitvijo (davčni prihranki) (Brigham, Gapenski, 1997, str. 1077). Podjetja prav tako investirajo oziroma kupujejo druga podjetja v obdobjih visoke poslovne uspešnosti in preko tega zmanjšujejo obdavčeni del dohodka.

4) Podcenjenost sredstev

Veliko združenj se zgodi tudi, ko tržna cena podjetja tarče ne odraža dejanske oziroma potencialne vrednosti. Pri tem so stroški nadomestitve sredstev mnogo višji od tržne vrednosti. V tem primeru lahko podjetje pridobi sredstva za rast mnogo ceneje z nakupom že obstoječega podjetja kot z zgraditvijo novih (torej notranjo rastjo).

V začetku osemdesetih let je podjetje Chevron Corporation pripojilo podjetje Gulf Oil in na ta način povečalo svoje naftne rezerve. Takrat je bilo namreč ceneje kupiti naftno podjetje in na ta način priti do naftnih rezerv kot iskati in raziskovati nove vrtine (Brigham, Gapenski, 1997, str. 1078).

5) Diverzifikacija

Diverzifikacija pomeni rast podjetij zunaj njihove osnovne dejavnosti. Z združitvami na osnovi diverzifikacije lahko prevzemno podjetje dosega takšne prednosti kot investitorji, ki razpršijo svoje naložbe. Podjetje se bo širilo zunaj svoje dejavnosti, ko bo management nezadovoljen z nestabilnimi višinami prihodkov. Večina managerjev meni, da bo diverzifikacija pomagala stabilizirati donose podjetja, kar bo zadovoljilo lastnike. Če predvidevamo, da se združita podjetji z enako nestabilnostjo v donosih, ki niso popolno pozitivno korelirani, potem bodo donosi takšnega združenega podjetja manj variirali kot posamezni donosi prej samostojnih podjetij (Brigham, Gapenski, 1997, str. 1078).

Naslednji izmed razlogov za diverzificirano rast je želja po vstopu v donosnejše panoge, kot je tista, v kateri posluje prevzemno podjetje. S tem podjetje, ki posluje v zreli in zelo konkurenčni panogi, išče možnosti za rast drugje. Eden izmed problemov je, da so podjetja v prihodnosti lahko manj donosna kot danes. Ekonomska teorija pravi, da se zaradi konkurenčnih pritiskov dobičkonosnost panog na dolgi rok izenačuje, vendar pa obstajajo nasprotni učinki, med katere uvrščamo industrijski razvoj in ovire za vstop. Navedena učinka povzročata različne stopnje dobičkonosnosti posameznih panog. Lahko se zgodi, da rastoče podjetje ne more vstopiti v novo panogo z nadpovprečnimi donosi zaradi vstopnih ovir, ki preprečujejo vstop. Zato lahko rastoče podjetje vstopi le v panogo z nizkimi vstopnimi ovirami, kjer se sreča z drugimi konkurenti, ki so jih prav tako pritegnili nadpovprečni donosi panoge. Povečana konkurenca pa nato povzroči padec donosov in neuspešnost takšne strategije rasti in rešitve problema dobičkonosnosti podjetja na dolgi rok (Gaughan, 1999, str. 134, 135).

Diverzifikacija je vprašljiva tudi z vidika koristi za delničarje. Znano je, da delničarji oziroma investitorji diverzificirajo svoj portfelj v skladu s tveganjem, ki so ga pripravljene sprejeti, in pričakovano dobičkonosnostjo. Investitorji lahko diverzificirajo enostavneje in z nižjimi stroški kot podjetje. Vendar pa je z vidika večinskih lastnikov, ki želijo obdržati svoj delež v podjetju, diverzifikacija kot strategija rasti podjetja edina možna (Brigham, Gapenski, 1997, str. 1078).

6) Osebni motivi managementa

Nekatere odločitve v podjetju so sprejete na osnovi osebnih motivov managerjev namesto na osnovi ekonomskih analiz. Večina managerjev si želi moči, ki je povezana z vodenjem velike korporacije in ne majhnega podjetja, zato prihaja do združitve zaradi njihove osebne želje po lastnem dokazovanju (Pučko, 2003, str. 37). Pogosto lahko zasledimo, da so plače in ugodnosti posloводства povezane z velikostjo podjetja. Večje je podjetje, višje so plače in ugodnosti vodilnega posloводства.

Vendar so za lastnike podjetja takšni razlogi za združitve nesprejemljivi. Tako prihaja do različnih interesov, ki jih imajo posamezni udeleženci v podjetju. Takšni problemi so izraziti predvsem v podjetjih, v katerih imajo managerji majhen lastniški delež ali tega sploh nimajo, in v velikih podjetjih z zelo razpršenim lastništvom. Ti konfliktni interesi se lahko deloma rešijo z nadzornimi sveti, opcijami za nakup delnic, bonusi, sistemi nagrajevanja managerjev, trgom kapitala in trgom managerjev (Bešter, 1996, str. 57).

7) Prodaja »po delih«

Podjetje prevzame drugo podjetje s ciljem, da bi ga kasneje prodalo po delih in tako doseglo vrednost, ki je višja od kupnine, plačane za prevzeto podjetje (Brigham in Gapenski, 1997, str. 1079).

8) Višja vrednost delnic po združitvi

Po eni izmed teorij prihaja do združitve zaradi povečanja vrednosti delnic po združitvi. Višja cena delnic ni posledica doseganja večje učinkovitosti združenih podjetij, temveč posledica informacij, ki se širijo v povezavi z nameravano združitvijo (Žnidaršič Kranjc, 1991, str. 40).

9) Neučinkovit management

Vrednost nekaterih podjetij bi se lahko zvišala, če bi zamenjali management v teh podjetjih. Managerji, ki so bili v podjetju dalj časa, pogosto ne spremljajo sprememb (tehnoloških sprememb, sprememb razmer na trgu in drugih) v okolju in se jim upirajo. Takšni managerji težko opustijo stare strategije in načine vodenja, ki so jih razvijali več let. Temeljna značilnost neučinkovitega managementa je torej v tem, da ni sposoben takšnega vodenja podjetja, ki bi potencialne priložnosti spreminjal v stvarnost (Bešter, 1996, str. 44). Zato se lahko zgodi, da uspešen management v nekem drugem podjetju prepozna slabše vodena podjetja in jih prevzame ter tako preko učinkovitejšega vodenja izboljša njihovo poslovanje.

3 RAČUNOVODSKO OBRAVNAVANJE ZDRUŽITEV

Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo je z letom 2005 za našo državo začela veljati evropska uredba o obvezni uporabi MSRP za vsa podjetja, ki pripravljajo skupinske računovodske izkaze in katerih vrednostni papirji so uvrščeni na katerega od organiziranih trgov vrednostnih papirjev v Evropski uniji (enako določa tudi ZGD v 54. členu). Obvezna uporaba MSRP velja prav tako za banke in zavarovalnice, pri drugih družbah pa lahko uporabo MSRP določi skupščina družbe. ZGD pa določa tudi, da SRS v zasnovi ne smejo biti v nasprotju z MSRP. Ker sem pri proučevanju SRS ugotovila, da so določila SRS, ki se nanašajo na združitve, enaka kot v MSRP in MRS, sem se pri obravnavanju računovodenja združitev opirala predvsem na slednje.

3.1 RAČUNOVODSKO OBRAVNAVANJE ZDRUŽITEV PO MSRP

Poslovne združitve v celoti obravnava MSRP 3 – *Poslovne združitve* sprejet leta 2004. MSRP 3 je v celoti nadomestil MRS 22 – *Poslovne združitve* in prinesel v računovodenje poslovnih združitev veliko bistvenih sprememb in pravil. Pomembna pri računovodenju poslovnih združitev pa sta prav tako leta 2004 prenovljena Mednarodna računovodska standarda (MRS) MRS 36 – *Oslabitev sredstev* (Mednarodni standardi računovodskega poročanja, 2004) in MRS 38 – *Neopredmetena sredstva* (Mednarodni standardi računovodskega poročanja, 2004).

Glavne zahteve MSRP 3, MRS 36 in MRS 38, ki se nanašajo na poslovne združitve:

- MSRP 3 določa, da je treba vse poslovne združitve obračunati z uporabo nakupne metode.
- Pri vseh poslovnih združitvah je treba razpoznati prevzemnika, to je podjetje, ki pridobi oblast nad drugimi podjetji.
- Pridobljena razpoznavna sredstva, obveznosti in pogojne obveznosti prevzetega podjetja morajo biti pripoznana po njihovih poštenih vrednostih.
- Dobro ime, pridobljeno pri poslovni združitvi, se ne amortizira, ampak se letno (oziroma pogosteje, kadar dogodki ali spremembe nakazujejo možnost, da je dobro ime oslajeno) preverja, ali je prišlo do oslajitve dobrega imena.
- Če prevzemnikov delež v čisti pošteni vrednosti opredeljivih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti prevzetega podjetja presega nabavno vrednost poslovne združitve, se ponovno oceni določitev in merjenje opredeljivih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti ter merjenje nabavne vrednosti poslovne združitve. Vsak presežek, ki ostane po tej ponovni oceni, se nemudoma pripozna v poslovnem izidu kot prihodek.
- Podjetje razvršča neopredmetena sredstva na tista s končnimi dobami koristnosti, ki se amortizirajo, in na tista z nedoločenimi dobami koristnosti, ki se letno preverjajo zaradi oslajitve.

Vsako poslovno združitev je najprej treba obračunati ob njenem nastanku. Če pride do združitve, po kateri podjetje prične poslovati kot ena pravna oseba, prevzeta podjetja prenehajo sestavljati samostojne računovodske izkaze. Nadaljnega obračunavanja združitve ni, saj prevzeta podjetja več ne obstajajo, njihova sredstva in dolgovi pa so takoj vključeni v računovodske izkaze prevzemnega podjetja.

V primeru, da podjetja po združitvi nadaljujejo s poslovanjem kot samostojne pravne osebe je potrebno obračunavanje naložbe investitorja v kapital drugega podjetja. Vsa združena podjetja še naprej sestavljajo lastne računovodske izkaze, vendar pa mora matično podjetje, ki ima naložbo v drugih podjetjih, to prikazati v svojih računovodskih izkazih. Kadar eno podjetje pridobi večinski vpliv v nekem drugem podjetju, mora obvladujoče podjetje izdelovati skupinske računovodske izkaze v skladu z MRS 27 – *Skupinski in ločeni računovodski izkazi*, kot nadgradnjo računovodskih izkazov matičnega podjetja. Prevzeta podjetja še naprej sestavljajo samostojne računovodske izkaze, saj še naprej obstajajo kot pravne osebe.

Kot sem že omenila, MSRP 3 posebej določa, da je treba vse poslovne združitve ob nastanku obračunati z uporabo nakupne metode. V nalogi sem se osredotočila le na obračun poslovnih združitve ob nastanku in podrobneje opisala uporabo nakupne metode, pri čemer sem se opirala predvsem na že omenjene računovodske standarde MSRP 3, MRS 36 in MRS 38.

Nakupna metoda obravnava poslovno združitev z vidika podjetja, ki se združuje in je imenovano prevzemnik. Prevzemnik kupi čista sredstva drugega podjetja in pripozna pridobljena sredstva in prevzete obveznosti ter pogojne obveznosti, vključno s tistimi, ki jih prevzeto podjetje predhodno ni pripoznalo.

Nakupna metoda se začne uporabljati na datum prevzema, ki je datum, na katerega prevzemnik dejansko prevzame oblast nad prevzetim podjetjem. Ni nujno, da je tudi menjalni posel že v celoti izpeljan ali pravnomočen. Obvladovanje se namreč lahko pridobi že prej, zato se morajo pri poslovnem združevanju upoštevati vsa dejstva in okoliščine.

MSRP 3 členi uporabo nakupne metode na naslednje korake:

- določitev prevzemnika,
- merjenje nabavne vrednosti poslovne združitve in
- razporeditev nabavne vrednosti poslovne združitve na datum prevzema, na pridobljena sredstva, prevzete dolgove in pogojne obveznosti.

3.1.1 Določitev prevzemnika

Pri vseh poslovnih združitvah, ki jih obravnava MSRP 3, je treba razpoznati prevzemnika, torej podjetje, ki pridobi oblast nad drugimi podjetji ali poslovnimi subjekti, ki se združujejo. Z obvladovanjem je mišljena možnost odločanja o finančnih in poslovnih usmeritvah drugega podjetja za pridobivanje koristi iz njegovega delovanja. Pri tem eno podjetje pridobi oblast

nad drugim podjetjem, če pridobi več kot polovico glasovalnih pravic v tem podjetju, razen če se dokaže, da tako lastništvo ne predstavlja obvladovanja.

Nakupna metoda predpostavlja, da se lahko vedno ena od udeleženih strank pri združitvi določi kot prevzemnik. Čeprav se včasih prevzemnika težko razpozna, obstajajo znamenja, da ta obstaja:

- če je poštena vrednost pri enem združenem podjetju znatno višja kot pri drugem, je prevzemnik verjetno podjetje z višjo pošteno vrednostjo;
- če se združitev izvrši prek izmenjave navadnih kapitalskih inštrumentov za denar ali druga sredstva, je prevzemnik zelo verjetno podjetje, ki da denar ali druga sredstva;
- če ima zaradi združitve ravnateljstvo enega podjetja glavno besedo pri izbiri ravnateljske skupine drugega podjetja, je prevzemnik zelo verjetno podjetje, katerega ravnateljstvo ima glavno besedo.

Poslovna združitev se lahko izvede tudi z izmenjavo kapitalskih deležev, kjer je prevzemnik običajno tisto podjetje, ki izda kapitalске deleže in jih zamenja za deleže v kapitalu drugega podjetja. Vendar je možno, da je pri nekaterih združitvah (obrnjeni prevzemi) prevzemnik podjetje, v katerem je bil pridobljen kapitalski delež, izdajateljsko podjetje pa je prevzeto podjetje.

Tudi če je oblikovano novo podjetje, ki izda kapitalске inštrumente za izvedbo združitve, se po MSRP eno od združujočih se podjetij, ki so obstajala pred združitvijo, na podlagi razpoložljivih dokazov razpozna za prevzemnika.

Pri določitvi prevzemnika v primeru združitve več kot dveh podjetij se ta določi na podlagi razpoložljivih dokazov. Med drugim je treba upoštevati, katero od podjetij, ki se združujejo, je dalo pobudo za združitev in ali so sredstva oziroma prihodki enega od združujočih se podjetij bistveno večji od tistih, ki jih imajo druga podjetja.

3.1.2 Nabavna vrednost poslovne združitve

Prevzemnik mora izmeriti nabavno vrednost poslovne združitve kot seštevek:

- na datum zamenjave ugotovljenih poštenih vrednosti danih sredstev, nastalih ali prevzetih dolgov in kapitalskih inštrumentov, ki jih izda prevzemnik v zameno za obvladovanje prevzetega podjetja, in
- morebitnih stroškov, ki jih je mogoče neposredno pripisati poslovni združitvi.

Najprej je treba določiti datum prevzema. To je datum, na katerega prevzemnik dejansko pridobi oblast nad prevzetim podjetjem. Če to doseže preko enega menjalnega posla, se datum menjave ujema z datumom prevzema. Lahko pa je prevzem dosežen po stopnjah, preko več zaporednih nakupov delnic. V tem primeru je nabavna vrednost združitve seštevek nabavnih

vrednosti posameznih poslov in datum zamenjave datum vsakega menjalnega posla ter datum prevzema datum, na katerega prevzemnik pridobi oblast nad prevzetim podjetjem.

Pri določanju nabavne vrednosti poslovne združitve je treba določiti poštene vrednosti. MSRP 3 trdi, da je najboljši podatek o pošteni vrednosti kapitalskega inštrumenta na datum zamenjave objavljen tečaj. Objavljen tečaj se uporablja vedno, razen kadar nanj vpliva omejenost trga, ki povzroči, da je tečaj nezanesljiv kazalec. Veliko finančnikov je sicer mnenja, da trenutna tržna cena delnice podjetja ne odraža poštene vrednosti podjetja, saj je lahko trenutna cena delnice podcenjena ali občasno precenjena. Vendar kljub temu predstavlja cena delnice za namene računovodenja idealno oceno poštene vrednosti podjetja, saj je objektivna, možno jo je enostavno preveriti in ne zahteva predvidevanja (Moehrle, Reynolds-Moehrle, 2001, str. 7). Če za kapitalski inštrument, ki ga je izdal prevzemnik, ne obstaja objavljen tečaj ali če je ta nezanesljiv, se poštena vrednost teh inštrumentov oceni drugače, in sicer glede na sorazmerni delež teh inštrumentov v pošteni vrednosti prevzemnika ali glede na njihov sorazmerni delež v pošteni vrednosti prevzetega podjetja. Podatek o celotni pošteni vrednosti, ki jo daje prevzemnik v zameno za oblast nad prevzetim podjetjem, je lahko tudi na datum menjave poštena vrednost denarnih sredstev, ki so bila dana lastnikom prevzetega podjetja.

Nabavna vrednost poslovne združitve vključuje vse stroške, ki jih je mogoče neposredno pripisati združitvi. MSRP 3 med te stroške uvršča plačila honorarjev računovodjem, pravnim svetovalcem, revizorjem, ocenjevalcem vrednosti in drugim svetovalcem, ki so pomembni za izvedbo združitve. Vsi ostali stroški, kot so stroški splošnih služb, vključno s stroški oddelka za prevzeme in drugi stroški, ki ne morejo biti neposredno pripisani posamezni združitvi, niso vključeni v nabavno vrednost združitve in so pripoznani kot odhodki, takoj ko nastanejo. Poleg stroškov vključuje nabavna vrednost tudi dolgove, ki jih prevzame prevzemnik v zameno za oblast nad prevzetim podjetjem. Prihodnje izgube in drugi stroški, ki so pričakovani kot posledica združitve, se ne štejejo med dolgove in niso del nabavne vrednosti združitve.

Stroški urejanja in izdajanja finančnih obveznosti ter stroški izdajanja kapitalskih inštrumentov so sestavni del posla izdaje obveznosti oziroma kapitalskih inštrumentov in kot taki niso del nabavne vrednosti poslovne združitve, čeprav so izdani za izvedbo združitve.

MSRP 3 posebej obravnava prilagoditev nabavne vrednosti poslovne združitve, ki je pogojena s prihodnjimi dogodki. Prevzemnik lahko vključi znesek prilagoditve v nabavno vrednost združitve na dan prevzema, če je prilagoditev verjetna in je znesek mogoče zanesljivo izmeriti ter če prilagoditev dovoljuje sporazum o poslovni združitvi. Prilagoditve nabavne vrednosti so lahko odvisne od prihodnjih dogodkov, ki se na primer nanašajo na dosego določene ravni dobička v prihodnjih obdobjih ali na ohranitev tržne cene izdanih inštrumentov. Če do teh dogodkov ne pride ali če je potreben popravek prilagoditve, se v skladu s tem popravi tudi nabavna vrednost združitve.

3.1.3 Razporeditev nabavne vrednosti poslovne združitve na pridobljena sredstva, prevzete obveznosti in pogojne obveznosti

Po MSRP 3 mora prevzemnik na datum prevzema razporediti nabavno vrednost poslovne združitve tako, da pripozna razpoznavna sredstva, dolgove in pogojne obveznosti prevzetega podjetja po njihovih poštenih vrednostih na ta datum. Člena B 16 in B 17 priloge B MSRP 3 podajata natančne napotke in merila, po katerih se določajo poštene vrednosti. Izjema so sredstva v posesti z namenom prodaje v skladu z MSRP 5 – *Dolgoročna sredstva za prodajo in ustavljene dejavnosti*, ki morajo biti pripoznana po pošteni vrednosti, zmanjšani za stroške prodaje.

Prevzemnik ločeno pripozna opredeljiva sredstva, obveznosti in pogojne obveznosti prevzetega podjetja na datum prevzema samo, ko izpolnjujejo naslednje pogoje:

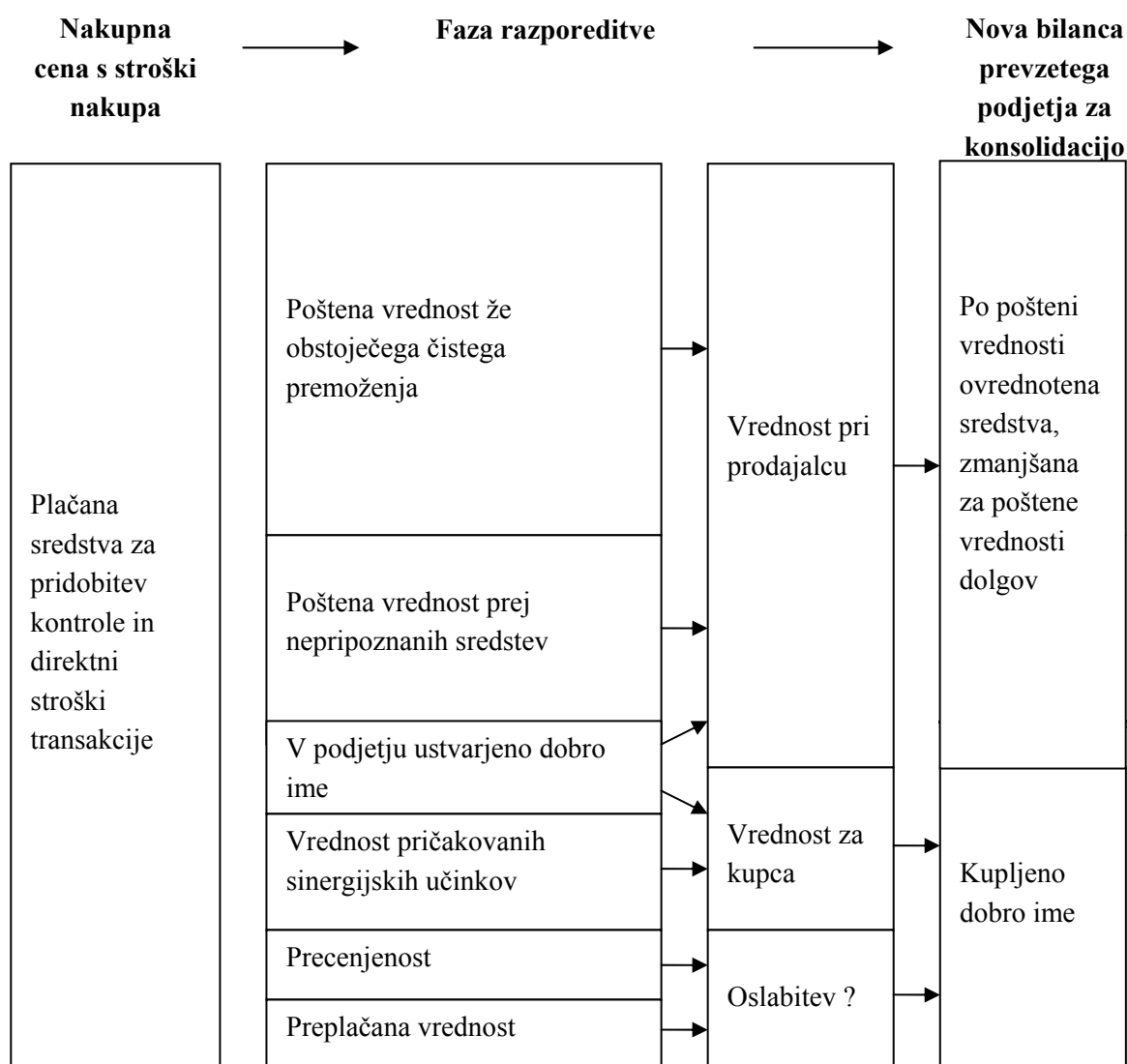
- pri *sredstvu*, ki ni neopredmeteno sredstvo, mora biti verjetno, da se bodo prevzemniku v prihodnosti zaradi njega povečevale gospodarske koristi, in mora biti možno izmeriti pošteno vrednost tega sredstva;
- pri *dolgu*, ki ni pogojna obveznost, mora biti verjetno, da bo za njegovo poravnavo potreben odtok dejavnikov, s katerimi so povezane gospodarske koristi, in mora biti možno zanesljivo izmeriti pošteno vrednost tega dolga;
- pri *neopredmetenem sredstvu* ali *pogojni obveznosti* pa mora biti možno zanesljivo izmeriti njuno pošteno vrednost.

Preostanek nabavne vrednosti poslovne združitve po pripoznanju vseh že obstoječih in na novo pripoznanih sredstev, zmanjšanih za dolgove in pogojne obveznosti, predstavlja dobro ime.

Ko prevzemnik pripozna opredeljiva sredstva, dolgove in pogojne obveznosti prevzetega podjetja po njihovih poštenih vrednostih na datum prevzema, mora navesti tudi morebitni manjšinski delež v prevzetem podjetju kot manjšinski delež čiste poštene vrednosti prevzetega podjetja. Čista poštena vrednost je poštena vrednost razpoznanega čistega premoženja, to je razlika med pošteno vrednostjo razpoznavnih sredstev ter pošteno vrednostjo razpoznavnih dolgov in pogojnih obveznosti.

Slika 3 (na str. 21) prikazuje, da je nabavna cena, plačana za prevzeto podjetje, sestavljena iz več komponent. Vrednost za prodajalca imajo že prej pripoznano in po pošteni vrednosti ovrednoteno čisto premoženje in po pošteni vrednosti ovrednotena neopredmetena sredstva, ki do sedaj še niso bila pripoznana, ter dobro ime, ustvarjeno znotraj podjetja. Dodatno vrednost za kupca pa predstavlja tudi znotraj podjetja ustvarjeno dobro ime, ki ga kupec plača v nabavni ceni. Poleg tega kupec pričakuje tudi sinergijske učinke združitve podjetij, za kar je pripravljen plačati višjo ceno. Preostali del nabavne cene predstavlja možno precenjenost in preplačano vrednost, ki se bo kasneje pripoznala v zvezi z oslavitvijo (Sirc, 2004, str.19).

Slika 3: Razporeditev nabavne vrednosti poslovne združitve po MSRP 3

Vir: Sirc, 2004, str.19.

3.1.3.1 Opredeljiva sredstva in dolgovi prevzetega podjetja

Opredeljiva sredstva in dolgovi, ki so bili pripoznani, vključujejo vsa sredstva in dolgove prevzetega podjetja, ki jih prevzemnik kupi ali prevzame. Med njimi so tudi vsa finančna sredstva in finančne obveznosti. Med razpoznavna sredstva in obveznosti lahko prevzemnik vključi tudi sredstva in dolgove, ki jih prevzeto podjetje pred prevzemom ni pripoznalo v svojih računovodskih izkazih, ker takrat še niso bili izpolnjeni pogoji za pripoznavanje. MSRP 3 navaja kot tak primer davčno ugodnost, ki izhaja iz davčnih izgub prevzetega podjetja, ki jih to ni pripoznalo pred poslovno združitvijo. Šele po prevzemu prevzemnik proti svojim prihodnjim obdavčljivim dobičkom, če so ti verjetni, obračuna tudi nepripoznano davčno ugodnost.

Po MSRP prevzemnik ne sme pripoznati obveznosti za prihodnje izgube ali za druge stroške, za katere se pričakuje, da bodo nastali zaradi poslovne združitve. Kadar pa ima prevzeto podjetje na datum prevzema obstoječo obveznost za reorganizacijo, pripozna dolgove glede zmanjšanja ali prenehanja dejavnosti prevzetega podjetja kot del razporejanja nabavne vrednosti združitve.

3.1.3.2 Neopredmetena dolgoročna sredstva prevzetega podjetja

Prevzemnik ločeno od dobrega imena pripozna neopredmeteno sredstvo prevzetega podjetja na datum prevzema samo, če to ustreza opredelitvi neopredmetenega sredstva iz MRS 38 – *Neopredmetena sredstva* in je njegovo pošteno vrednost mogoče zanesljivo izmeriti ne glede na to, ali je prevzeto podjetje sredstvo pripoznalo pred poslovno združitvijo. MRS 38 podaja tudi napotke glede določanja, ali je možno zanesljivo izmeriti vrednost neopredmetenega sredstva, pridobljenega s poslovno združitvijo, in zahteva določena razkritja o neopredmetenih sredstvih.

Da je po MSRP nedenarno sredstvo, ki fizično ne obstaja, lahko opredeljeno kot neopredmeteno sredstvo, mora biti opredeljivo in ga je mogoče razlikovati od dobrega imena. V skladu z MRS 38 sredstvo izpolnjuje sodilo opredeljivosti, če:

- je ločljivo, torej če ga je mogoče ločiti od podjetja in prodati, prenesti, dati zanj licenco, ga dati v najem ali zamenjati (bodisi posamično ali skupaj s povezano pogodbo, sredstvom ali dolgom);
- izhaja iz pogodbenih ali drugih pravnih pravic (tudi če so te pravice prenosljive ali ločljive od podjetja oziroma od drugih pravic in obveznosti).

Neopredmetena sredstva, ki jih je treba pripoznati ločeno od dobrega imena, so na primer sredstva, povezana z (Ee, Bee, Tan, 2004, str. 9):

- marketingom (blagovne znamke, logotipi, imena spletnih strani, nekonkurenčni dogovori),
- potrošnikom (sezname kupcev, naročila in stanje proizvodnje, pogodbe in odnosi s kupci),
- umetnostjo (gledališke igre, opere, balet, knjige, revije, časopisi, kompozicije, filmi, fotografije, televizijski programi),
- pogodbami (licenčni dogovori, pogodbe za oglaševanje, za gradnjo, s poslovodstvom, z dobavitelji, z zaposlenimi, o najemu, dovoljenja za gradnjo, franšizne pogodbe, pravice za predvajanje, pravice do izrabe naravnih virov) in
- tehnologijo (patenti, računalniški programi, patentirani in nepatentirani tehnološki postopki, baze podatkov, tehnološke skrivnosti).

MRS 38 določa, da je v skladu z MSRP 3 ob prevzemu nabavna vrednost neopredmetenega sredstva kar njegova poštena vrednost na datum prevzema. Ta poštena vrednost neopredmetenega sredstva kaže tržna pričakovanja o verjetnosti, da bodo iz tega sredstva v podjetje pritekale pričakovane prihodnje gospodarske koristi. Zato se šteje, da je v primeru

neopredmetenih sredstev, pridobljenih v poslovni združitvi, že izpolnjeno sodilo, da bo sredstvo z zadostno verjetnostjo prinašalo prihodnje gospodarske koristi. Zato tudi MSRP 3 kot pogoj za ločeno pripoznavanje neopredmetenih sredstev neposredno zahteva zgolj to, da je njegova poštena vrednost lahko zanesljivo izmerjena, ne pa tudi, da izpolnjuje merilo prihodnjih gospodarskih koristi, kot ga morajo vsa druga sredstva (Kusterle, 2005, str. 21).

Objavljene tržne cene na delujočem trgu so najzanesljivejša ocena poštene vrednosti neopredmetenega sredstva. Ustrezna tržna cena je običajno trenutna ponujena cena, če pa ta ni na voljo, je lahko cena zadnjega podobnega posla podlaga za ocenitev poštene vrednosti. V primeru, da za neopredmeteno sredstvo ni delujočega trga, je njegova poštena vrednost znesek, ki bi ga podjetje na datum prevzema plačalo za sredstvo v preišljenem poslu med dobro obveščanima in voljnima strankama. Nekatera podjetja so morda razvila metode za posredno merjenje poštene vrednosti neopredmetenih sredstev, ki se lahko uporabljajo za začetno merjenje neopredmetenega sredstva, pridobljenega v poslovni združitvi.

Podjetje mora po MRS 38 oceniti, ali je doba koristnosti neopredmetenega sredstva končna ali nedoločena. Če je doba koristnosti končna, se ugotovi njena dolžina. Če pa se na podlagi proučitve vseh pomembnih dejavnikov ugotovi, da ni predvidljive omejitve obdobja, v katerem se pričakuje, da bo sredstvo ustvarjalo čiste denarne pritoke za podjetje, ima neopredmeteno sredstvo nedoločeno dobo koristnosti. Neopredmeteno sredstvo s končno dobo koristnosti se po MSRP amortizira v dobi koristnosti, neopredmeteno sredstvo z nedoločeno dobo koristnosti pa ne. Podjetje mora pri neopredmetenem sredstvu z nedoločeno dobo koristnosti preverjati, ali je prišlo do oslabitve teh sredstev. To stori tako, da primerja njegovo nadomestljivo vrednost³ z njegovo knjigovodsko vrednostjo vsako leto oziroma vedno, ko se pojavijo znaki, da je neopredmeteno sredstvo morda oslabiljeno.

Ko prevzemnik opredeli neopredmeteno sredstvo, pridobljeno v poslovni združitvi, mora oceniti njegovo pošteno vrednost in dobo koristnosti, kar bo oboje vplivalo na prihodnje dohodke združenih podjetij. Ker veliko podjetij nima razvite metodologije za ocenjevanje vrednosti neopredmetenih sredstev, bodo ta podjetja morala najemati zunanje strokovnjake, ki bodo ocenili poštene vrednosti neopredmetenih sredstev (Ee, Bee, Tan, 2004, str. 9).

3.1.3.3 Pogojne obveznosti prevzetega podjetja

MRS 37 – *Rezervacije, pogojne obveznosti in pogojna sredstva* (Mednarodni standardi računovodskega poročanja, 2004) opredeljuje pogojno obveznost kot:

³ *Nadomestljiva vrednost* sredstva ali denar ustvarjajoče enote je večja od dveh postavk: njegove poštene vrednosti, zmanjšane za stroške prodaje, ali njegove vrednosti pri uporabi. *Poštena vrednost*, zmanjšana za stroške prodaje, je znesek, ki ga je mogoče pridobiti s prodajo sredstva, ali denar ustvarjajoče enote v preišljenem poslu med dobro obveščanima in voljnima strankama, zmanjšan za stroške odtujitve. *Vrednost pri uporabi* pa je sedanja vrednost prihodnjih denarnih tokov, ki bodo izhajali iz sredstva ali denar ustvarjajoče enote (MRS 36).

- možno obvezo, ki izhaja iz preteklih dogodkov in katere obstoj potrди samo pojavitev ali nepojavitev enega ali več negotovih prihodnjih dogodkov, ki jih podjetje ne obvladuje v celoti;
- sedanjo obvezo, ki izhaja iz preteklih dogodkov, vendar se ne pripozna, ker
 - ni verjetno, da bo pri obravnavi obveze potreben odtok dejavnikov, ki omogočajo gospodarske koristi, ali ker
 - zneska obveze ni mogoče dovolj zanesljivo izmeriti.

Čeprav MRS 37 določa, da se pogojne obveznosti ne pripoznajo, ta standard že na začetku opozarja, da mora podjetje, kadar se neki drug standard ukvarja s posebno vrsto pogojnih obveznosti, uporabljati določila tistega standarda in ne določil MRS 37. To velja tudi v primeru MSRP 3, saj se po MSRP 3 pogojne obveznosti lahko tudi pripoznajo.

Prezemnik lahko ločeno pripozna pogojno obveznost prevzetega podjetja kot del razporeditve nabavne vrednosti poslovne združitve samo, če je mogoče njeno pošteno vrednost zanesljivo izmeriti. Če pa njena poštena vrednost ne more biti zanesljivo izmerjena:

- to vpliva na znesek, pripoznan kot dobro ime, ali na kategorijo, ki je presežek deleža prevzemnika v čisti pošteni vrednosti opredeljivih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti prevzetega podjetja nad nabavno vrednostjo poslovne združitve;
- mora prevzemnik razkriti tiste informacije o pogojnih obveznostih, ki jih zahteva MRS 37. Člen B 16 Priloge B MSRP 3, ki podaja napotke glede določitve poštene vrednosti pogojne obveznosti, zahteva, da prevzemnik za pogojne obveznosti prevzetega podjetja uporablja zneske, ki bi jih za prevzem teh pogojnih obveznosti zaračunala tretja oseba.

Pogojne obveznosti, ki so ločeno pripoznane kot del razporejanja nabavne vrednosti poslovne združitve, so izključene iz področja MRS 37. Vendar pa mora prevzemnik tudi za te pogojne obveznosti razkriti informacije, katerih razkritje zahteva MRS 37.

3.1.3.4 Dobro ime

Dobro ime, pridobljeno v poslovni združitvi, predstavlja znesek, ki ga je plačal prevzemnik v pričakovanju prihodnjih gospodarskih koristi od sredstev, ki pa jih ni mogoče ločeno opredeliti in pripoznati. Če opredeljiva sredstva, dolgovi in pogojne obveznosti prevzetega podjetja ne izpolnjujejo v točki 3.2.3 navedenih sodil za ločeno pripoznanje na datum prevzema, ima to vpliv na znesek, pripoznan kot dobro ime. Zaradi tega se dobro ime meri kot preostala nabavna vrednost poslovne združitve po pripoznanju opredeljivih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti prevzetega podjetja.

Po MSRP 3 mora prevzemnik na datum prevzema:

- pripoznati s poslovno združitvijo pridobljeno dobro ime kot sredstvo in

- prvotno izmeriti to dobro ime kot presežek nabavne vrednosti poslovne združitve nad deležem prevzemnika v čisti poštenu vrednosti opredeljivih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti.

Dobro ime, pridobljeno s poslovno združitvijo, se ne amortizira. Po začetnem pripoznanju mora prevzemnik meriti dobro ime, pridobljeno s poslovno združitvijo, po nabavni vrednosti, zmanjšani za morebitno nabrano izgubo zaradi oslabitve. Prevzemnik mora namreč namesto amortiziranja dobrega imena preverjati, ali je prišlo do oslabitve dobrega imena. Dobro ime prevzemnik preizkuša za oslabitev letno ali celo pogosteje v skladu z MRS 38 – *Oslabitev sredstev*, če dogodki ali spremenjene okoliščine nakazujejo, da bi lahko bilo dobro ime oslabiljeno. Takšne okoliščine so na primer regulatorne akcije, nova konkurenca in izguba ključnih kadrov (Moehrle, Reynolds-Moehrle, 2001, str. 7).

Da lahko prevzemnik dobro ime preizkusi zaradi oslabitve, ga mora od dneva pridobitve razporediti na denar ustvarjajoče enote. Po definiciji MRS 36 je denar ustvarjajoča enota najmanjša določljiva skupina sredstev, ki ustvarja finančne pritoke, v veliki meri neodvisne od finančnih pritokov iz drugih sredstev ali skupin sredstev. Te enote pričakujejo, da bodo pridobile koristi od sinergij združitve ne glede na to, ali so druga sredstva ali dolgovi prevzetega podjetja pripisani tem enotam. Denar ustvarjajoča enota ali skupina takšnih enot, na katere se razporedi dobro ime, mora predstavljati najnižjo raven v podjetju, pri kateri se dobro ime lahko nadzira za potrebe internega odločanja v podjetju. Pri tem je treba upoštevati, da denar ustvarjajoča enota ne bi presegla odseka, o katerem se poroča, določenega po MRS 14 – *Poročanje po odsekih*.

Denar ustvarjajoča enota je lahko celotno prevzeto podjetje, lahko pa prevzeto podjetje razdelimo na manjše enote, če je to mogoče. Če se na primer podjetje ukvarja s proizvodnjo in storitvami, lahko vsaka od teh dejavnosti predstavlja denar ustvarjajočo enoto. V podjetjih, ki imajo dobro razčlenjeno organizacijsko strukturo po organizacijskih enotah, določanje denar ustvarjajoče enote ne bi smelo predstavljati težav.

Ko pripoznamo vrednost dobrega imena in ga pripišemo izbrani denar ustvarjajoči enoti, je v naslednjih letih obvezno enkrat letno preveriti, ali je prišlo do oslabitve dobrega imena ali ne. Postopek preverjanja oslabitve dobrega imena je prikazan v Sliki 4 (na str. 26).

Za vsako denar ustvarjajočo enoto, ki ji je bilo pripisano dobro ime, je treba izvesti test vrednosti oziroma preizkus oslabitve. To se preveri s primerjavo knjigovodske vrednosti te enote, vključno z dobrim imenom, z nadomestljivo vrednostjo te enote. Enota in dobro ime sta neoslabiljena, če nadomestljiva vrednost enote presega knjigovodsko vrednost enote. Če pa knjigovodska vrednost enote presega nadomestljivo vrednost enote, mora podjetje pripoznati izgubo zaradi oslabitve. Da bi zmanjšali knjigovodsko vrednost sredstev enote, je treba izgubo zaradi oslabitve razporediti po naslednjem zaporedju:

- najprej je treba zmanjšati knjigovodsko vrednost dobrega imena, razporejenega na denar ustvarjajočo enoto (ali skupino enot) in

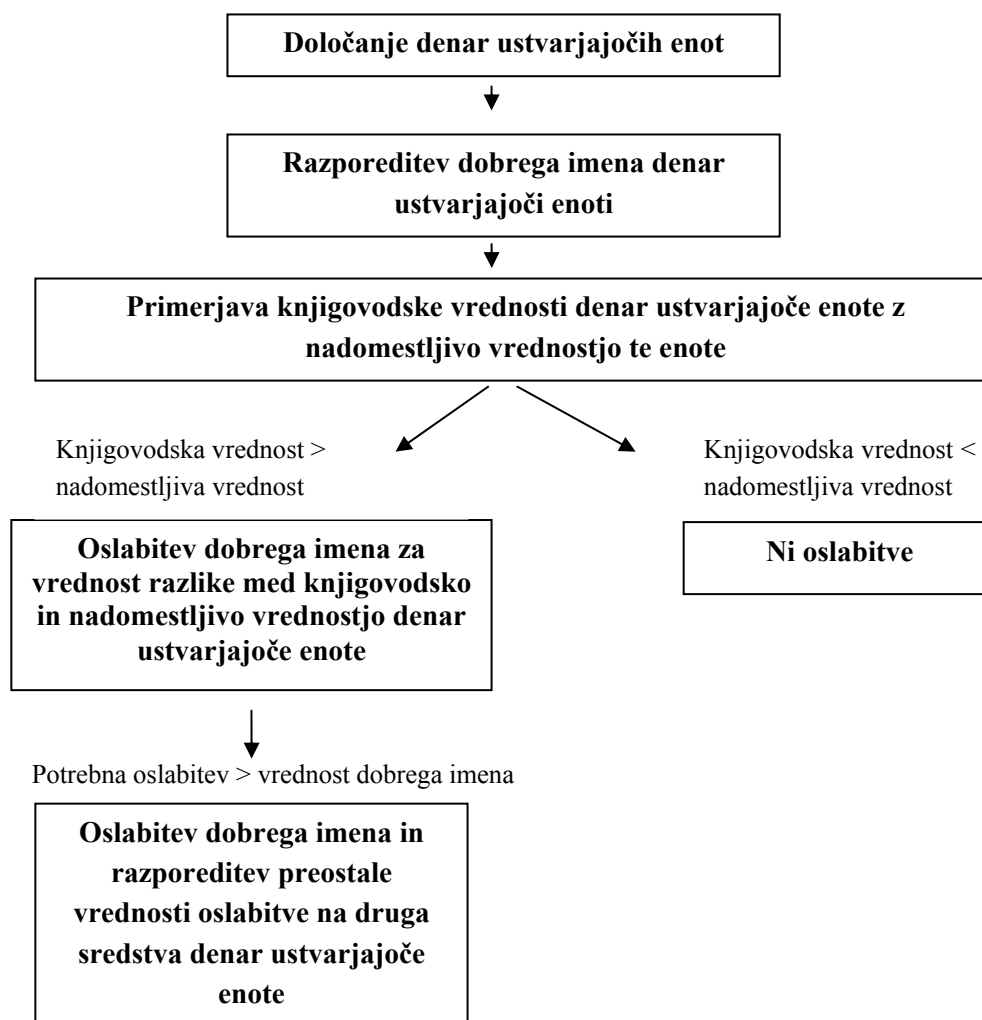
- nato je treba izgubo zaradi oslabitve razporediti še na druga sredstva enote, sorazmerno s knjigovodsko vrednostjo vsakega sredstva v enoti.

Vendar pa je pri tem treba paziti, da knjigovodska vrednost sredstev ni zmanjšana pod:

- njegovo pošteno vrednost, zmanjšano za stroške prodaje (če jo je mogoče določiti),
- njegovo vrednost pri uporabi (če jo je mogoče določiti) in
- vrednost nič.

Znesek izgube zaradi oslabitve, ki bi sicer bil razporejen na določeno sredstvo, je treba sorazmerno razporediti na druga sredstva enote.

Slika 4: Postopek preverjanja oslabitve dobrega imena

Vir: Ee, Bee, Tan, 2004, str. 10.

3.1.3.5 Presežek deleža prevzemnika v čisti pošteni vrednosti opredeljivih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti prevzetega podjetja glede na nabavno vrednost

Če prevzemnikov delež v čisti pošteni vrednosti pripoznanih opredeljivih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti preseže nabavno vrednost poslovne združitve, mora prevzemnik:

- ponovno oceniti določitev in merjenje opredeljivih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti prevzetega podjetja ter merjenje nabavne vrednosti združitve in
- v poslovnem izidu takoj pripoznati vsako presežno vrednost, ki ostane po tej ponovni oceni.

Dobiček oziroma presežna vrednost je lahko posledica:

- napak pri merjenju poštene vrednosti nabavne vrednosti poslovne združitve ali poštene vrednosti opredeljivih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti prevzetega podjetja;
- zahtev v računovodskem standardu, da se prevzeta opredeljiva čista sredstva merijo v znesku, ki ni njihova poštena vrednost (znesek se sicer šteje kot poštena vrednost, da se lahko razporedijo stroški poslovne združitve);
- posebno dobre kupčije oziroma ugodnega nakupa.

3.1.4 Razkrivanje informacij o poslovni združitvi

Prevzemnik mora po MSRP 3 razkriti informacije, ki omogočajo uporabnikom njegovih računovodskih izkazov, da ocenijo naravo in denarno izražene učinke izvedenih poslovnih združitvev v tem obdobju in po datumu bilance stanja (preden so računovodski izkazi odobreni za izdajo).

V nadaljevanju so navedene najpomembnejše informacije, ki jih mora po MSRP 3 prevzemnik razkriti za vsako poslovno združitev, ki je bila izvedena v določenem obdobju:

- imena in opise podjetij, ki se združujejo;
- datum prevzema;
- odstotek pridobljenih glasovalnih kapitalskih inštrumentov;
- nabavno vrednost združitve in opis njenih sestavin, vključno s stroški, ki jih lahko neposredno pripišemo združitvi; če so del nabavne vrednosti izdani kapitalski inštrumenti, se morajo razkriti še število teh izdanih inštrumentov in poštena vrednost teh inštrumentov ter podlaga za njeno določitev;
- podrobnosti o vseh dejavnostih, ki jih je podjetje odtujilo kot posledico združitve;
- zneske vseh sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti prevzetega podjetja, pripoznanih na datum prevzema, ter knjigovodsko vrednost vsakega od teh razredov pred združitvijo;
- znesek morebitnega presežka prevzemnika v pošteni vrednosti opredeljivih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti, pripoznanega kot poslovni izid, in postavko v izkazu poslovnega izida, v katerem je presežek pripoznan;

- opis dejavnikov, ki so prispevali k nabavni vrednosti, ki imajo za posledico pripoznanje dobrega imena ali morebitnega presežka, pripoznanega kot poslovni izid;
- opis vsakega neopredmetenega sredstva, ki ni bilo pripoznano ločeno od dobrega imena, in razlago, zakaj ni bilo mogoče izmeriti poštene vrednosti tega neopredmetenega sredstva;
- znesek poslovnega izida prevzetega podjetja, ki je vključen v poslovni izid prevzemnika od datuma prevzema;
- prihodke in poslovni izid združenega podjetja v obdobju, kot če bi bil datum prevzema za vse v tem obdobju izvedene poslovne združitve začetni datum tega obdobja.

Prevzemnik mora tudi za vsako poslovno združitve, izvedeno po datumu bilance stanja, razkriti navedene informacije (razen zadnjih dveh) oziroma mora navesti razloge, zakaj teh informacij ni razkril.

Prevzemnik mora prav tako razkriti informacije, ki uporabnikom njegovih računovodskih izkazov omogočajo oceno finančnih učinkov dobička, izgube, popravkov napak in drugih prilagoditev, pripoznanih v tekočem obdobju, ki se nanašajo na poslovne združitve (izvedene v tekočem ali prejšnjih obdobjih). Podjetje mora razkriti tudi informacije, ki bodo uporabnikom njegovih računovodskih izkazov omogočale, da ocenijo spremembo knjigovodske vrednosti dobrega imena v obdobju.

3.2 RAČUNOVODSKO OBRAVNAVANJE ZDRUŽITEV PO SRS

V Sloveniji od 1. januarja 2006 veljajo prenovljeni SRS (Slovenski računovodski standardi, 2006). Do tega datuma so bili pri nas veljavni SRS iz leta 2001 (Slovenski računovodski standardi, 2001). SRS temeljijo na zakonu o gospodarskih družbah in določajo strokovna pravila računovodenja, ki zakonsko določena temeljna pravila in zahteve računovodenja podrobneje razčlenjujejo, pojasnjujejo in določajo način njihove uporabe. SRS združujejo domačo računovodsko teorijo z MSRP in direktivami Evropske unije. Posamezen SRS je lahko povezan z več MSRP in direktivami Evropske unije, posamezen MSRP ali posamezna direktiva Evropske unije pa upoštevan(a) v več SRS.

Združitve so obravnavane le v uvodu v SRS in za to področje ne obstaja poseben standard. V uvodu, pod točko Poslovne združitve, je določeno, da se za zadeve obračuna poslovnih združitve, ki niso urejene v tej točki uvoda, neposredno uporabljajo določbe MSRP 3 – *Poslovne združitve*. SRS 2 – *Neopredmetena sredstva in dolgoročne aktivne časovne razmejitve* (Slovenski računovodski standardi, 2006) pa obravnava dobro ime, ki nastane pri združitvi. V zvezi z dobrim imenom, ki je zanimivo z vidika združitve, se SRS 2 opira na mednarodna računovodska standarda: MRS 36 – *Oslabitev sredstev* in MRS 38 – *Neopredmetena sredstva*.

SRS enako kot MSRP določajo, da se poslovne združitve obračunavajo z uporabo nakupne metode, ki je podrobneje opisana v točki 3.2. Po nakupni metodi prevzemnik na datum prevzema razporedi stroške poslovne združitve, tako da pripozna razpoznavna sredstva, dolgove in pogojne obveznosti prevzetega podjetja po pošteni vrednosti na ta datum.

Morebitna razlika med nabavno vrednostjo poslovne združitve ter deležem prevzemnika v čisti pošteni vrednosti razpoznavnih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti se po SRS (enako kot po MSRP) obračuna kot dobro ime. To dobro ime se obravnava v skladu s SRS 2 – *Neopredmetena sredstva in dolgoročne aktivne časovne razmejitve*, ki določa, da se dobro ime ne amortizira, ampak se prevrednoti zaradi oslabitev (tudi pri računovodenju dobrega imena so SRS 2006 usklajeni z MSRP). To je ena glavnih razlik med SRS 2006 oziroma MSRP 2004 in do sedaj veljavnimi SRS. SRS so namreč do letošnjega leta zahtevali, da se uskupinjevalno dobro ime amortizira najpozneje v petih letih, če obstajajo utemeljeni razlogi, pa tudi v daljšem obdobju, vendar ne daljšem od dvajsetih let. V naslednjih letih se je po starih SRS dobro ime izkazovalo po nabavni vrednosti, zmanjšani za amortizacijski popravek vrednosti, ki je pomenil poslovne odhodke v skupinskem izkazu poslovnega izida. Ta novost predstavlja pomembno razliko med starimi in novimi SRS. Hkrati pa raziskave kažejo, da imajo podatki o amortizaciji dobrega imena v računovodskih izkazih malo informacijske vrednosti za večino uporabnikov računovodskih izkazov in da model oslabitve dobrega imena posreduje tem uporabnikom uporabnejše informacije (IASB Press Releases, 2004).

Če delež prevzemnika v čisti pošteni vrednosti razpoznavnih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti preseže nabavno vrednost poslovne združitve, mora prevzemnik po SRS 2006 (enako kot po MSRP) ponovno oceniti določitev in izmeritev razpoznavnih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti prevzetega podjetja in nabavne vrednosti združitve ter nemudoma pripoznati v poslovnem izidu vsak presežek, ki ostane po tej ponovni oceni. SRS 2001 in MRS 22 (ki ga je nadomestil MSRP 3) sta presežek določljive poštene vrednosti opredeljivih sredstev prevzetega podjetja, zmanjšane za pošteno vrednost njegovih dolgov in pogojnih obveznosti nad nabavno vrednostjo prevzetega podjetja, imenovala slabo ime. Po starih SRS so se v zvezi s slabim imenom oblikovale dolgoročne rezervacije, ki so se nato med poslovne prihodke prenašale skladno s pojavljanjem odhodkov, za katerih pokrivanje so bile oblikovane. To je lahko trajalo največ pet let, v utemeljenih primerih se je ta doba lahko podaljšala na največ dvajset let. Takšno razporejanje je imelo milejši vpliv poslovne združitve na poslovni izid kot v primeru SRS 2006 oziroma MSRP, kjer celotni presežni znesek v letu prevzema naenkrat močno izboljša poslovni izid.

Po SRS mora prevzemnik za vsako poslovno združitev razkriti:

- imena in opise podjetij, ki se združujejo,
- datum prevzema,
- odstotek pridobljenih glasovalnih kapitalskih inštrumentov,
- nabavno vrednost združitve in opis njenih postavk ter
- znesek dobrega imena ali presežka, pripoznanega v poslovnem izidu.

4 PRIMER PRIPOJITVE

4.1 PREDSTAVITEV DRUŽB

V tem poglavju obravnavam pripojitev družbe YY (prevzeta družba) k družbi XX (prevzemna družba). Zaradi omejitev glede zaupnosti podatkov, ki so mi jih postavili v družbi, katere primer sem obravnavala, opis obeh družb ni klasičen, temveč so v nadaljevanju navedene le njune osnovne značilnosti.

Družba XX je velika družba, katere dejavnost je pretežno živilska industrija. V letu pripojitve je lastniško strukturo v tej družbi predstavljal domači kapital, lastništvo je bilo razpršeno, delež države pa je bil manjši od 25 %. Na domačem trgu je družba dosegala 80 % vseh prihodkov, preostali delež prihodkov je realizirala iz izvoza. Družba je imela v Sloveniji visok tržni delež, ki je znašal okrog 75 %. Zaradi visokega tržnega deleža, ki ga je imela prevzemna družba na domačem trgu, tega ni bilo več možno povečevati, zato se je morala nujno usmeriti v izvoz ter pospešiti svojo rast. V ta namen se je družba XX odločila za povezavo z družbo YY, da bi tako povečala obseg poslovanja, hkrati pa bi bila še močnejša za nastop na tujih trgih.

Družba YY, ki jo je družba XX pripojila, je bila prav tako velika družba, ki je imela v letu pripojitve razpršeno lastniško strukturo, pri kateri je bila država udeležena z manj kot 25 %. Dejavnosti družbe YY sta bili kmetijstvo in živilska industrija. Prodajni trg družbe je bil v celoti domači trg, na katerem je imela 20-odstotni tržni delež.

Zaradi sorodnih proizvodnih programov obeh družb so bile v obeh družbah uveljavljene podobne tehnologije v proizvodnji. Družbi sta imeli tudi podobne profile zaposlenih in podobne nabavne poti za določene programe. Prevzemna družba je ocenila, da mora za svoj nadaljnji razvoj postati konkurenčnejša, za kar pa je treba zagotoviti povečan obseg poslovanja, širitev na tuje trge in znižati stroške na enoto. V družbi so bili prepričani, da bodo te cilje hitreje dosegli s povezovanjem. Tudi družba YY je čutila potrebo po povezovanju zaradi vedno večje konkurence na trgu, poleg tega so se sorodne družbe že vertikalno povezovale. Obe družbi sta tako pričakovali, da bodo z njuno povezavo uresničene številne sinergije.

Obe družbi sta si zastavili kot poslovni cilj ohranitev tržnih deležev v slovenskem prostoru na nosilnih programih, ki se med seboj dopolnjujeta, ter predvsem optimizacijo učinkov pri izvajanju investicijskih vlaganj, ki so usmerjena v prilagoditev obeh družb za konkurenčnejšo vključitev na tržišče Evropske unije. Skladno s tem sta upravi ocenili, da združitve obeh družb omogoča boljšo izrabo proizvodnih kapacitet in razpršitev poslovnega tveganja. Ker je bila družba XX po kapitalu, sredstvih, obsegu poslovanja in številu zaposlenih bistveno večja od družbe YY, je bila sprejeta odločitev o pripojitvi družbe YY k družbi XX.

4.2 KRATEK OPIS AKTIVNOSTI ZA IZVEDBO PRIPOJITVE

4.2.1 Pismo o nameri

Odločitev za pripojitev družbe YY k prevzemni družbi XX je bila oblikovana v okviru uprav obeh družb in njunih nadzornih svetov. Družbi sta februarja 2002 sklenili pismo o nameri, v katerem sta se dogovorili, da bosta svoje dosedanje uspešno poslovno sodelovanje še utrdili z vzpostavitvijo kapitalske povezave, in sicer s pripojitvijo. V pismu o nameri je zapisano tudi, da bosta družbi postopek pripojitve realizirali v skladu z menjalnim razmerjem na podlagi izvršenih cenitev vrednosti obeh družb in upoštevajoč revidirane računovodske izkaze družb po stanju 31. 12. 2001.

Za pripojitev sta se družbi dogovorili, ker sta ocenili, da bodo imeli sinergijski učinki povezave pozitivne učinke za vsako izmed njiju.

V pismu o nameri sta se družbi dogovorili tudi, da bosta za strokovno izvedbo projekta pripojitve najeli svetovalno družbo, ki bo izvedla ocenitev obeh družb, podala izhodišča za določitev menjalnega razmerja ter pripravila vse strokovne osnove za statusno pravno izvedbo projekta v skladu z veljavno zakonodajo.

Pismo o nameri je predstavljalo poslovno skrivnost v okviru obeh podpisanih družb, dokler se družbi ne bosta skupno dogovorili o izhodiščih za izvedbo projekta pripojitve.

4.2.2 Skrbni pregled

Prevzemna družba je izvedla skrbni pregled družbe YY. Skrbni pregled so opravile strokovne službe prevzemne družbe skupaj z najeto svetovalno družbo. V okviru skrbnega pregleda so bili pregledani in analizirani:

- veljavni akti s področja delovnih razmerij;
- sklepi in odločbe v zvezi z delovnimi razmerji, ki lahko pomembneje vplivajo na stanje in poslovanje družbe (npr. postopki ugotavljanja presežnih delavcev);
- poslovnik za delo sveta delavcev in morebitni protokol, pogodba ali sporazum, ki je sklenjen z reprezentativnim sindikatom v družbi;
- struktura in število zaposlenih, po posameznih organizacijskih enotah (število, stopnja izobrazbe, starost, pregled zaposlenih glede na dejansko in zahtevano stopnjo izobrazbe, sklenitev delovnega razmerja za določen in nedoločen čas, pregled zaščitene kategorij delavcev);
- individualne in kolektivne pogodbe;
- veljavni normativni akti, s katerimi se ureja področje računovodstva, ekonomike in financ, organiziranost in sistemizacija kadrov;

- pogodbe, ki so trenutno v izvajanju in bi lahko pomembneje vplivale na stanje in poslovanje družbe;
- sklenjena trajna pogodbeno razmerja (kreditne pogodbe, posojilne pogodbe, kooperacijske pogodbe, pogodbe o poslovnotehničnem sodelovanju, komercialne pogodbe, ki so sklenjene za obdobje, daljše od enega leta);
- podatki o sodnih in upravnih postopkih v teku;
- podatki o neizvršenih pravnomočnih sodnih odločbah;
- podatki o bremenih, danih poroštvi in garancijah;
- kapitalska vlaganja v druge gospodarske družbe in finančne institucije;
- poslovna poročila za zadnjih pet let;
- poslovni načrt za tekoče leto;
- srednjeročni načrt podjetja;
- statut družbe in ustanovitveni akti odvisnih družb;
- organizacijska shema in lastniška struktura;
- večji poslovni partnerji (kupci in dobavitelji).

Na podlagi izvedenega skrbnega pregleda je prevzemna družba ugotovila, da je družba YY primerna kandidatka za pripojitev, zato je nadaljevala s pripojitvenimi postopki.

4.2.3 Pripojitveni elaborat o pravni in ekonomski upravičenosti pripojitve

Pripojitveni elaborat o pravni in ekonomski upravičenosti pripojitve družbe YY k družbi XX je izdelala svetovalna družba, za katero sta se družbi XX in YY dogovorili v pogodbi. Pri izdelavi pripojitvenega elaborata so izhajali iz obstoječega stanja družbe XX in družbe YY in iz možnosti prevzemne družbe v prihodnosti. Glavne ugotovitve, ki so zapisane v pripojitvenem elaboratu, so sinergije in pričakovanja pripojitve ter projekcije računovodskih izkazov.

Ekonomsko upravičenost pripojitve so utemeljevali s predvidenimi sinergijskimi učinki, ki so jih ugotavljali tako, da so primerjali predvideno poslovanje prevzemne družbe s predvidenim poslovanjem obeh družb v primeru, da ne bi prišlo do pripojitve. Ugotovili so, da bi v primeru pripojitve družbe YY k družbi XX prevzemna družba zaradi sinergijskih učinkov, predvsem na področju stroškov, dosegala boljše rezultate, kot če bi vsaka družba poslovala samostojno naprej.

Ugotovili so tudi, da se bodo po pripojitvi družbe YY k družbi XX izkoristile dodatne prednosti in priložnosti oziroma se bodo pojavljali sinergijski učinki na naslednjih področjih:

- potrošniku se bo nudila komplementarna ponudba;
- zaradi velikosti podjetja bo ob vstopu v EU lažje ohraniti tržne deleže na območju Slovenije;
- skupni proizvodni asortiman;

- optimalno koriščenje vseh obstoječih prostorskih, tehnično-tehnoloških, marketinških, finančnih in kadrovskih resursov;
- racionalizacija distribucije blaga;
- izboljšanje kvalitete in strukture načrtovanega asortimana;
- vzpostavitev komplementarnega informacijskega sistema in sistema kontrolinga z namenom dviga kvalitete, spremljanja poslovnih rezultatov in doseganja čim racionalnejšega poslovanja;
- boljši pogoji nabave in prodaje;
- učinkovito uveljavljanje že do sedaj uveljavljenih blagovnih znamk;
- zmanjšanje odvisnosti od posredniških podjetij;
- hitrejša in racionalnejša vstopanja na tuja tržišča preko organiziranih predstavništva in kapitalskih vlaganj v mešana podjetja;
- usklajeno marketinško nastopanje v Sloveniji in na tujih tržiščih s poudarkom na izvajanju promocijskih in drugih marketinških dejavnosti.

4.2.4 Cenitev družb in predlogi menjalnega razmerja

Kot sem že omenila, sta se družbi v skladu s cilji dogovorili, da bosta za strokovno izvedbo projekta pripojitve angažirali skupno dogovorjenega izvajalca. Izvajalec je izvršil ocenitev obeh družb in podal izhodišča za določitev menjalnega razmerja. Za izvedbo vrednotenja ter svetovanja pri določitvi menjalnega razmerja je izvajalec izvedel naslednje aktivnosti:

- oceno nepremičnin podjetij;
- oceno premičnin podjetij;
- oceno ostalih postavk aktive in pasive podjetij;
- oceno neto vrednosti podjetja;
- analizo položaja podjetja in njegovega okolja –
 - analizo okolja in dejavnosti podjetja,
 - analizo delovanja poslovnih funkcij (proizvodnja, tehnologija, nabava, prodaja, kadri in organiziranost),
 - analizo poslovne uspešnosti in premoženjsko-finančnega položaja podjetja v preteklosti,
 - analizo prednosti, priložnosti, nevarnosti in slabosti (SWOT);
- napoved prihodnjega poslovanja;
- oceno zahtevane stopnje donosnosti (metoda CAPM);
- oceno sedanje vrednosti pričakovanih neto denarnih tokov podjetja ter
- sodelovanje pri oblikovanju kriterijev za določitev menjalnega razmerja.

Registrirani osnovni kapital prevzemne družbe XX je pred pripojitvijo znašal 1.250.812.000 SIT in je bil razdeljen na 1.250.812 navadnih imenskih delnic z nominalno vrednostjo 1.000 SIT za delnico. Registriran osnovni kapital prevzete družbe YY je znašal 1.023.425.000 SIT in je bil prav tako razdeljen na 1.023.425 navadnih imenskih delnic z nominalno vrednostjo

1.000 SIT na delnico. Osnovni kapital družbe XX se je zaradi izvedbe pripojitve družbe YY povečal za 260.342.000 SIT. Za ta povečani kapital je družba XX izdala 260.342 navadnih prosto prenosljivih delnic. Nominalna vrednost te delnice je znašala prav tako 1.000 SIT.

Na podlagi cenitve poštene tržne vrednosti 100-odstotnega lastniškega kapitala obeh družb je bilo določeno tudi menjalno razmerje med prevzeto in prevzemno družbo. Iz tega vrednotenja, ki ga je izvedel cenilec, izhaja:

- ocenjena poštena vrednost prevzemne družbe XX znaša na dan 1. 1. 2002 5.981.578.200 SIT;
- ocenjena poštena vrednost prevzete družbe YY znaša na dan 1. 1. 2002 1.481.739.900 SIT.

Na podlagi ocenjenih vrednosti in knjigovodskih vrednosti na dan 1. 1. 2002, ki so zapisane v Tabeli 1, je cenilec izračunal različne predloge menjalnih razmerij delnic družb XX in YY.

Tabela 1: Ocenjene in knjigovodske vrednosti družb XX in YY na dan 1. 1. 2002

	družba XX	družba YY
Osnovni kapital	1.250.812.000	1.023.425.000
Knjigovodska vrednost kapitala	4.540.496.000	3.001.219.000
Ocenjena neto vrednost sredstev	5.666.400.900	2.349.156.300
Ocenjena vrednost NDT	5.981.578.200	1.003.778.700
Likvidacijska neto vrednost		1.481.739.900
Dinamična vrednost	5.981.578.200	1.003.778.700
Ocenjena vrednost – PTV	5.981.578.200	1.481.739.900
Število delnic	1.250.812	1.023.425
Knjigovodska vrednost na delnico	3.630,04	2.932,52
PTV na delnico	4.782,16	1.447,82

Vir: Lastna priprava

Iz Tabele 1 vidimo, da je cenitev družbe YY pokazala, da je ocenjena poštena tržna vrednost (PTV) enaka likvidacijski vrednosti, ker je ocenjena vrednost neto denarnih tokov (NDT) oziroma dinamična vrednost manjša od likvidacijske vrednosti. To pomeni, da bi prodaja vseh sredstev družbe YY prinesla več, kot če bi družba še naprej poslovala.

Cenilec je na podlagi ocenjenih vrednosti kapitala obeh družb predlagal menjalno razmerje 1 : 3,3030, kar pomeni, da bi za 3,3030 delnic družbe YY delničar družbe YY dobil 1 delnico družbe XX. Poleg tega je cenilec pripravil tudi izračune menjalnih razmerij, ki temeljijo na drugih ocenjenih vrednostih in knjigovodskih vrednostih in na kombinaciji raznih vrednosti. Tako je podal izračune menjalnih razmerij na podlagi:

- ocenjenih neto vrednosti sredstev (1 : 1,9736);
- kombinacije ocenjene neto vrednosti sredstev (50 %) in ocenjene vrednosti neto denarnih tokov (50 %) (1 : 2,8424);
- kombinacije ocenjene neto vrednosti sredstev (1/3), ocenjene vrednosti neto denarnih tokov (1/3) in knjigovodske vrednosti kapitala (1/3) (1 : 2,0845);

- knjigovodske vrednosti kapitala (1 : 1,2379).

V pripojitveni pogodbi med obema družbama dogovorjeno menjalno razmerje je 1 : 3,207. V pogodbi je zapisano, da se delničarjem prevzete družbe YY, ki bodo imetniki delnic prevzete družbe na presečni dan (31. 10. 2002), izdajo delnice prevzemne družbe XX tako, da delničarji YY za eno delnico te družbe prejmejo 0,312 delnic XX. Vsi tisti delničarji, ki niso razpolagali z ustreznim številom delnic prevzete družbe, da bi lahko na podlagi določenega menjalnega razmerja prejeli celo število delnic prevzemne družbe, pa so prejeli v gotovini izplačano doplačilo za nastalo razliko. To doplačilo je predstavljalo sorazmerni del od vrednosti delnice družbe XX, ki je določena v vrednosti 4.650 SIT. Delnici YY je bila določena vrednost 1.450 SIT.

4.2.5 Pripojitvena pogodba

V skladu s pripojitveno pogodbo, ki sta jo sklenili upravi obeh družb in je bila nato potrjena na skupščini, prevzeta družba prenaša na prevzemno družbo svoje celotno premoženje. V pogodbi je določeno, da se celotno premoženje prevzete družbe na prevzemno prenese po posameznih postavkah ter vrednosti teh postavk, kot so izkazane iz zaključnega poročila prevzete družbe po stanju na dan obračuna pripojitve. Na skupščini je bil sprejet sklep, da se za dan obračuna pripojitve šteje 1. 1. 2002. Za preneseno premoženje prejmejo delničarji prevzete družbe delnice prevzemne družbe. Za ta namen sta upravi družb na podlagi izvršenih cenitev in upoštevajoč revidirane računovodske izkaze družb po stanju 31. 12. 2001 določili menjalno razmerje.

4.3 RAČUNOVODSKO EVIDENTIRANJE PRIPOJITVE

Ko je registrsko sodišče vpisalo v register pripojitev družbe YY k družbi XX, je ta vključila pripojeno družbo v svoje računovodske evidence. Vključitev računovodskih podatkov družbe YY v računovodske evidence prevzemne družbe in v točkah od 4.2.1 do 4.2.5. navedeni postopki so se izvedli v letu pripojitve. V naslednjih letih se je v računovodskih izkazih XX kot posledica pripojitve evidentiralo le še slabo ime, ki se je po letih odpisovalo.

V registru je pripojitev družbe YY k družbi XX vpisana 23. 10. 2002 in s tem dnem je prenehala pravna oseba YY. Vsi poslovni dogodki so bili do 31. 10. 2002 evidentirani v ločenih računovodskih evidencah obeh družb. Prevzeta družba YY je morala za potrebe prenosa svojih računovodskih podatkov v računovodske evidence prevzemne družbe XX izdelati zaključne računovodske izkaze na dan 31. 10. 2002. To je dan, ko so se zamenjale delnice prevzete družbe za delnice prevzemne družbe.

Tabela 2: Bilanci stanja družb XX in YY pred pripojitvijo (31. 12. 2001) ter zaključna bilanca stanja družbe YY (31. 10. 2002)

Postavka	v 000 SIT		
	XX	YY	YY (31. 10. 2002)
SREDSTVA	6.341.027	3.542.811	3.032.899
A. STALNA SREDSTVA	3.917.057	2.649.798	2.229.230
I. Neopredmetena dolgoročna sredstva	54.852	8.278	6.365
II. Opredmetena osnovna sredstva	2.603.803	2.013.569	1.766.767
Zemljišča in zgradbe	1.943.186	1.667.269	
Proizvajalne naprave in stroji	594.405	276.442	
Druge naprave in oprema	8.926	5.374	
Opredmetena osnovna sredstva v gradnji in izdelavi	44.666	7.023	
Predujmi za pridobitev opredmetenih osnovnih sredstev	12.620		
Osnovna čreda	0	40.225	
Večletni nasadi	0	17.236	
III. Dolgoročne finančne naložbe	1.258.402	627.951	456.098
B. GIBLJIVA SREDSTVA	2.422.577	892.601	803.534
I. Zaloge	706.430	560.392	331.059
Material	310.699	77.987	
Nedokončana proizvodnja	248.449	389.001	
Proizvodi in trgovsko blago	147.282	93.404	
II. Poslovne terjatve	813.125	322.481	389.303
Dolgoročne poslovne terjatve	0	8.131	8.015
Kratkoročne poslovne terjatve	813.125	314.350	381.288
III. Kratkoročne finančne naložbe	864.462	7.749	5.998
IV. Dobroimetja pri bankah, čeki in gotovina	38.560	1.979	77.174
C. AKTIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	1.393	412	135
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	6.341.027	3.542.811	3.032.899
A. KAPITAL	4.540.496	3.001.219	2.626.212
I. Osnovni kapital	1.250.812	1.023.425	1.023.425
II. Kapitalske rezerve	0	700.620	700.620
III. Rezerve iz dobička	1.274.935	47.896	47.896
Zakonske rezerve	552.747		
Rezerve za lastne deleže	78.616		
Statutarne rezerve			
Druge rezerve iz dobička	643.572		
IV. Preneseni čisti poslovni izid	97.182	37.812	-
V. Nerazporejeni čisti poslovni izid poslovnega leta		5.042	- 380.597
VI. Prevrednotovalni popravki kapitala	1.917.567	1.229.278	1.234.868
B. REZERVACIJE	367.809	7.791	-
C. FINANČNE IN POSLOVNE OBVEZNOSTI	1.420.766	528.594	401.340
Dolgoročne finančne in poslovne obveznosti	252.971	19.543	20.608
Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti	1.167.796	509.051	380.732
D. PASIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	11.956	5.207	5.347

Vir: Lastna priprava

Iz bilance stanja na dan 31. 10. 2002 vidimo, da je knjigovodska vrednost kapitala družbe YY znašala 2.626.212.297 SIT. V Tabeli 3 je prikazana ta vrednost po posameznih razredih kontnega načrta. Družba XX je za potrebe pripojitve povečala osnovni kapital z novo izdajo delnic, in sicer 260.342 delnic, ki jim je bila določena vrednost 4.650 SIT. Nominalna vrednost posamezne na novo izdane delnice je znašala 1.000 SIT, zato je družba XX knjižila 260.342.000 SIT na kapital (novo izdane delnice), preostalo vrednost, ta je znašala 950.248.300 SIT, pa na postavko vplačani presežek kapitala. Prezemna družba XX je že pred pripojitvijo imela obstoječo finančno naložbo v družbi YY, in sicer v višini 109.594.211 SIT. Na podlagi navedenih vrednosti je bilo ugotovljeno s pripojitvijo pridobljeno slabo ime v višini 1.306.027.786 SIT. Ugotovitev slabega imena je prikazana v Tabeli 3.

Tabela 3: Ugotovitev slabega imena (v sit)

Obstoječa naložba XX v YY	109.594.211	(R0-Dolgoročna sredstva in popravek kapitala)	2.230.141.282
Kapital – novo izdane delnice (260.342 delnic * 1.000 SIT)	260.342.000	(R1-Kratkoročna sredstva razen zalog in aktivne časovne razmejitev)	471.699.128
Vplačani presežek kapitala (260.342 delnic * 4.650 SIT – 260.342.000)	950.248.300	(R2-Kratkoročne obveznosti in pasivne časovne razmejitev)	-386.079.324
		(R3-Zaloge surovin in materiala)	55.885.294
SLABO IME	1.306.027.786	(R6-Zaloge proizvodov in blaga)	275.173.445
(2.626.212.297 SIT – 109.594.211 SIT – 260.342.000 SIT – 950.248.300 SIT)		(R9-Dolgoročne obveznosti in dolgoročne rezervacije brez kapitala)	-20.607.528
SKUPAJ	2.626.212.297	knjigovodska vrednost kapitala YY	2.626.212.297

Vir: Lastna priprava

Vse postavke iz bilance družbe YY na dan 31. 10. 2002 so se vključile v bilance družbe XX na dan 1. 11. 2002. Te bilance ni na razpolago, saj je družba XX ni posebej oblikovala, temveč je računovodske postavke iz bilance družbe YY na ta dan računalniško vključila v svoje računovodske evidence.

4.3.1 Odpisi slabega imena in vpliv pripojitve na poslovni izid

V letih po pripojitvi se vpliv pripojitve YY v računovodskih izkazih prevzemne družbe XX kaže le še preko slabega imena in iz tega naslova nastalih prihodkov.

Družba XX je leta 2002 poleg obravnavane pripojitve izvedla še pripojitev družbe ZZ (družba ZZ je bila vključena v računovodske izkaze družbe XX na isti datum kot družba YY. Tudi pri pripojitvi te družbe je nastalo slabo ime v višini 213.880.445 SIT. Iz naslova slabega imena je družba XX na podlagi pripojitve družb YY in ZZ oblikovala dolgoročne rezervacije, in sicer:

- YY: 1.306.027.786 SIT in
- ZZ: 213.880.445 SIT.

V pojasnilih k bilanci stanja je družba XX vsako leto, ločeno za vsako pripojeno družbo, pojasnila preostale vrednosti dolgoročnih rezervacij iz naslova slabega imena, na podlagi katerih lahko ugotovimo tudi nastale prihodke od odprave dolgoročnih rezervacij iz naslova slabega imena za pripojitev družbe YY in vpliv te pripojitve na poslovni izid družbe XX.

Družba XX se je odločila, da bo slabo ime prenesla med poslovne prihodke v skladu s takrat veljavnimi SRS v obdobju največ 5 let. Dejanska doba je bila krajša od dovoljene. V Tabeli 4 so prikazana stanja slabega imena konec posameznega leta v petletnem obdobju od pripojitve. Za ugotavljanje vpliva odprave slabega imena po letih na poslovni izid je v tabeli prikazano, koliko slabega imena je bilo odpisanega in prenesenega med prihodke po posameznih letih ter vpliv teh prihodkov na poslovni izid družbe XX.

Tabela 4: Odpisi slabega imena po letih in njihov vpliv na poslovni izid družbe XX

<i>Leto</i>	<i>Stanje slabega imena konec leta</i>	<i>Odpisi slabega imena po letih (prihodki)</i>	<i>Poslovni izid družbe XX</i>	<i>Poslovni izid XX brez prihodkov iz slabega imena</i>
Začetno stanje (31. 10. 2002)	1.306.027.786			
1 (2002)	1.272.493.526	*33.534.260	207.524.100	173.989.840
2 (2003)	961.701.462	310.792.064	165.627.300	- 145.164.764
3 (2004)	576.956.443	384.745.019	102.205.500	- 282.539.519
4 (2005)				

*Med prihodki od oprave rezervacij v zvezi s slabim imenom je v letu 2002 zajet del slabega imena za dva meseca od pripojitve družbe YY (31. 10. 2002).

Vir: Lastna priprava

Iz Tabele 4 je jasno vidno, da je družba XX z odpisi slabega imena pokrivala izgubo, ki bi nastala, če do obravnavane pripojitve ne bi prišlo. Za leto 2005 še ni na voljo revidiranih računovodskih izkazov družbe XX, vendar pa lahko predvidevam, da je družba v tem letu odpisala celotno preostalo vrednost slabega imena v višini stanja konec leta 2004, to je 576.956.443 SIT. Glede na gibanje poslovnega izida preteklih let lahko predvidevam, da bi družba XX tudi v tem letu brez prihodkov iz naslova slabega imena, v kolikor ni prišlo do bistvenih sprememb v poslovanju družbe, dosegla izgubo.

Namen dolgoročnih rezervacij v zvezi s slabim imenom po SRS 2001 je bil, da so se oblikovale ob pripojitvi drugega podjetja, da bi bilo z njimi mogoče v prehodnem obdobju

izboljšati poslovni izid kupca. Slabo ime tako predstavlja razliko med nabavno in knjigovodsko vrednostjo prevzetega podjetja, ki je negativna. Do te razlike pride v večini primerov zato, ker prevzeto podjetje posluje z izgubami in ga je zato mogoče kupiti po nižji ceni, kot je njegova knjigovodska vrednost. Obravnavani primer pa je s tega stališča nekoliko drugačen. Prevzeta družba YY je namreč pred pripojitvijo poslovala dobro in ni dosegala izgub. Zato slabo ime pri nakupu družbe YY s strani družbe XX ni nastalo zaradi pričakovanih izgub družbe YY, temveč zaradi ocenjene vrednosti te družbe, ki je bila bistveno nižja od knjigovodske. Prevzemna družba XX je tako v letih po pripojitvi družbe YY s prenosom slabega imena med prihodke izboljševala svoj poslovni izid, ki bi bil v nasprotnem primeru negativen, ne zaradi poslovanja prevzetega podjetja, temveč zaradi drugih razlogov v poslovanju prevzemnega podjetja. V letu 2006 bo po mojih predvidevanjih odpisana celotna začetna vrednost s pripojitvijo pridobljenega slabega imena. Družba XX zaradi novih SRS 2006 v prihodnje iz tega naslova ne bo mogla izboljševati poslovnega izida.

4.3.2 Vpliv pripojitve na poslovni izid po MSRP 3

Družba XX je pripojitev družbe YY obračunavala v skladu s takrat veljavnimi SRS 2001. Če bi do te pripojitve prišlo v letošnjem letu, bi morala družba XX obravnavati pripojitev družbe YY v skladu s SRS 2006, ki so usklajeni z MSRP 2004. MSRP 3, ki obravnava poslovne združitve, pa pravi, da je treba vsak presežek v čisti pošteni vrednosti prevzetega podjetja (ta presežek SRS 2001 imenujejo slabo ime), ki presega nabavno vrednost poslovne združitve, po ponovni oceni opredeljivih sredstev, dolgov in pogojnih obveznosti nemudoma pripoznati v poslovnem izidu prevzemne družbe kot prihodek. V primeru obračuna obravnavane pripojitve po MSRP 3 bi prevzemna družba XX v letu pripojitve morala v celoti pripoznati ugotovljeno slabo ime, v višini 1.306.027.786 SIT, kot prihodek. S tem bi se v prvem letu močno izboljšal poslovni izid. V naslednjih letih pa bi bil poslovni izid družbe XX slabši, saj ga ne bi mogla popravljati s prihodki iz naslova odpisov slabega imena. V Tabeli 5 je ponazorjeno, kakšen bi bil poslovni izid prevzemne družbe XX, če bi pripojitev družbe YY obravnavala v skladu z MSRP 3 oziroma SRS 2006.

Tabela 5: Poslovni izid družbe XX po pripojitvi po MSRP 3

<i>Leto</i>	<i>Poslovni izid XX po SRS 2001</i>	<i>Poslovni izid XX po MSRP 3</i>
1	207.524.100	1.480.017.626
2	165.627.300	- 145.164.764
3	102.205.500	- 282.539.519
4		

Vir: Lastna priprava

Preko prenašanja dolgoročnih rezervacij na račun slabega imena med poslovne prihodke se je po SRS 2001 lahko pet (izjemoma do dvajset) let izboljševal poslovni izid. SRS so tako pomenili milejši vpliv poslovne združitve kot MSRP, kjer celotni presežni znesek v letu prevzema naenkrat močno izboljša poslovni izid prevzemnega podjetja.

5 SKLEP

V Sloveniji v zadnjih letih močno narašča število združitvev, ki so zaradi majhnosti slovenskega trga nujne in omogočajo našim podjetjem preživetje ter sposobnost konkuriranja tujim večjim podjetjem. Razlogi, zaradi katerih se podjetja odločajo za združitve, so lahko različni, njihov cilj pa je vedno doseganje sinergij, ki naj bi nastale po združitvi. Vendar pa kljub naraščajočemu številu združitvev mnogim podjetjem ne uspe doseči ciljev, ki so si jih zastavili pred združitvijo. Razlog za neuspele združitve je lahko premalo posvečanja procesu združevanja. Vendar pa le združitvene aktivnosti niso dovolj za uspešno izvedbo združitve. Bistvena je tako predzdružitvena finančno-poslovna ocena ciljnega podjetja kot pozdružitvene aktivnosti. Od celote vseh aktivnosti je odvisno, ali bo združitev tudi dejansko uspešna.

Med drugim igra pri poslovnih združitvah pomembno vlogo računovodstvo. Že pred odločitvijo za združitev so računovodski izkazi ciljnega podjetja pomemben vir informacij o preteklem poslovanju in o stanju podjetja. Če so na razpolago, so zanesljivejši računovodski izkazi podjetij, ki so revidirani. Iz izkazov uspeha za več let lahko prevzemno podjetje predpostavi, kako bi ciljno podjetje poslovalo v prihodnosti. Iz bilanc stanja prevzemno podjetje sicer vidi knjigovodsko vrednost sredstev, ki pa v večini primerov ni enaka pošteni tržni vrednosti. V Sloveniji so knjigovodske vrednosti sredstev pri večini podjetij precenjene, kar je praviloma posledica uporabljenih metodologij vrednotenja za potrebe lastninskega preoblikovanja. Zato prevzemno podjetje po proučitvi računovodskih izkazov ciljnega podjetja praviloma pristopi še k ugotavljanju tržne vrednosti ciljnega podjetja. V ta namen se izdelava vrednotenja ciljnega podjetja, pri čemer so ključne predpostavke v projekcijah bodočega poslovanja. V obravnavanem primeru pripojitve je vrednotenje ciljnega podjetja pokazalo, da bi lastniki z razprodajo sredstev uresničili večjo korist zase kakor z donosi iz nadaljnjega poslovanja. Zato je bila uporabljena likvidacijska vrednost ciljnega podjetja kot ocenjena poštena tržna vrednost. Zaradi ugotovljene tržne vrednosti, ki je bila manjša od knjigovodske, je v obravnavanem primeru pripojitve nastalo slabo ime, kar se je v Sloveniji zgodilo v večini primerov združitvev.

V opisanem primeru se je ugotovljeno slabo ime računovodsko obravnavalo po takrat veljavnih SRS, ki so zahtevali, da je prevzemno podjetje slabo ime odpisovalo po letih, kar pa po sedaj veljavnih SRS in MSRP ni več mogoče. Iz primera je razvidno, kako sprememba standardov pri enako uspešnem poslovanju vpliva na izkazani poslovni izid prevzemnega podjetja. Z vidika realnosti računovodskih izkazov je po mojem mnenju računovodenje slabega imena po MSRP ustrežnejše. Po MSRP se namreč poslovni izid podjetja prevzemnika v letih po združitvi ne more več popravljati z učinki iz naslova slabega imena. Tako lahko uporabniki računovodskih izkazov vidijo, ali združeno podjetje dosega pred združitvijo napovedane sinergije.

Na podlagi ugotovitev v diplomskem delu lahko trdim, da računovodstvo predstavlja pomembno vlogo pri odločanju za združitev in predvsem pri izkazovanju učinkov združitve. Spremembe računovodskih standardov pa kažejo, da se računovodstvo posodablja in sledi

potrebam in zahtevam po poštenem in celovitem prikazovanju poslovanja podjetja ter tako omogoča uporabnikom podlago za sprejemanje pravočasnih in pravih poslovnih odločitev.

LITERATURA

1. Anžič Špela: Računovodstvo poslovnih združenj. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2004. 39 str., 2 pril.
2. Bertoncec Andrej: Čas prevzemov: prevzeti ali biti prevzet: vodnik za uspešne prevzeme. Ljubljana : GV Založba, 2005. 163 str.
3. Bešter Janez: Prevzemi podjetij in njihovi učinki na delničarje, managerje, zaposlene, upnike in državo. Ljubljana : Gospodarski vestnik, 1996. 157 str.
4. Brigham Eugene F., Gapenski Louis C.: Financial Management. Fort Worth : The Dryden Press, 1997. VIII, 1192 str., 5 tbl., 56 pril.
5. Brigham Eugene F., Houston Joel F.: Fundamentals of Financial Management. Ohio : Thomson South-Western, 2004. 669 str., 46 pril.
6. Ee Angela, Bee Ling Kuang, Tan Lorena: M&A Accounting – Practical Implications for Businesses. Spotlight on Business. Singapore : Ernst & Young, 2004, 2, str. 7–10.
7. Gaughan Patrick A.: Mergers, Acquisitions, and Corporate Restructurings. New York: John Wiley & Sons, 1999. II, 636 str.
8. Holmes Geoffrey, Sugden Alan, Gee Paul: Interpretacija poslovnih poročil in računovodskih izkazov. Ljubljana : GV Založba, 2005. 452 str.
9. Hunger David J., Wheelen Thomas L.: Strategic Management. Fourth Edition. Massachusetts : Addison-Wesley Publishing Company, 1993. 434 str.
10. Kovačič Cirila: Računovodski vidik poslovnih združenj. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002, 90 str.
11. Kusterle Nina: Predstavitev MRS 27 in MSRP 3 s pomembnejšimi razlikami med MSRP in SRS pri obravnavi poslovnih združenj. Revizor, Ljubljana, 16(2005), 7/8, str. 7–25.
12. Lahovnik Matej: Proučevanje strategije priključitve podjetja. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1998. 89 str.
13. Moehrle Stephen R., Reynolds-Moehrle Jennifer A.: Say Good-Bye to Pooling and Goodwill Amortization. Journal of Accountancy Online. New York: AICPA, 192(2001), 3, str. 1–9.

14. Mojca Klopčič: Poslovna združevanja in njihovo računovodsko obravnavanje. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1998. 101 str., 1 pril.
15. Odar Marjan: Predvidene spremembe SRS. 8. letna konferenca računovodij, Zbornik referatov. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2005, str. 5–18.
16. Odar Marjan: Problematika prevzemov gospodarskih družb ter računovodski problemi in rešitve pri združitvah in prevzemih. Revizor, Ljubljana, 11(2000), 1, str. 22–53.
17. Pučko Danijel: Strateško upravljanje. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003. 390 str.
18. Ross Stephen A., Westerfield Randolph W., Jaffe Jeffrey F.: Corporate Finance. Boston : Irwin, 1993. 912 str.
19. Ross Stephen A., Westerfield Randolph W., Jaffe Jeffrey F.: Corporate Finance. Second Edition. New York : McGraw-Hill, 2002. 932 str.
20. Sirc Nataša: Računovodenje dobrega imena po slovenskih in mednarodnih standardih računovodskega poročanja. Diplomsko delo. Maribor : Ekonomsko-poslovna fakulteta, 2004. 55 str.
21. Slorach Scott J.: Corporate Finance, Mergers & Acquisitions. New York : Oxford University Press, 2004. 219 str.
22. Tekavc Janez, Pučnik Janko: Prevzemi podjetij in varovanje konkurence. Tržič : Učila International, 2002. 211 str.
23. Turk Ivan et al.: Finančno računovodstvo. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2004. 814 str.
24. Vezjak Blanka: Temeljne značilnosti mednarodnih standardov računovodskega poročanja. Revizor, Ljubljana, 15(2004), 2, str. 96–117.
25. Vezjak Blanka: Primerjava SRS 2001 in MSRP 2004 – gospodarske kategorije. Revizor, Ljubljana, 16(2005), 2, str. 7–30.
26. Weston J. Fred, Siu Juan A., Johnson Brian A.: Takeovers, Restructuring, & Corporate Governance. New Jersey : Prentice-Hall, 2001. 689 str.
27. Žnidaršič Kranjc Alenka: Kako kupiti podjetje. Ljubljana : Gospodarski vestnik, 1991. 290 str.

VIRI

1. IASB Press Releases: IASB Issues Standards on Business Combinations, Goodwill and Intangible Assets. International Accounting Standards Board. [URL: http://www.iasb.org/news/iasb.asp?showPageContent=no&xml=10_117_29_31032004.htm], 31. 4. 2004.
2. Interna gradiva podjetij XX in YY.
3. Letna poročila podjetja XX za leta 2001, 2002, 2003 in 2004.
4. Mednarodni standardi računovodskega poročanja 2004. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2004.
5. Slovenski računovodski standardi 2001. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2003. 339 str.
6. Slovenski računovodski standardi 2006. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2006.
7. Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 42/2006).
8. Zakon o prevzemih (Uradni list RS, št. 47/97).